12 MART 1966
SAYI : 612
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

AF KANUNU SEÇİM KANUNU

AP

Cilt: XXXV Yıl : 12 Sayı : 612

SAHİBİ VE BAŞYAZARI:

Metin Toker

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Nizamettin Durgun

MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Kurtul Altuğ, Teoman Erel, Okay Göçer, Egemen Bostanca (İstanbul) — DIŞ HABERLER KISMI: T. Kemal — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — SİNEMA: Nijat Özön — İKTİSAT: M. Tuğrul — KİTAPLAR: İlhami Soysal

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KARİKATÜR

Cem

KAPAK KLİŞESİ

Hüner Klişe - İstanbul

KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A.
Erdoğan Çiftler

KLİŞE

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık (12 nüsha) 12.50 lira
6 aylık (25 nüsha) 25.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 50.00 lira
Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası
Ankara

BASILDIĞI TARİH

9.3.1966

AKİS

HAFTALIK
AKTÜALİTE
DERGİSİ

RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

97 Mayıs Devriminin üzerinden neredeyse altı yıl geçecek. Hukuk dışı davranışlarıyla hükümeti gayrimeşru hale getiren ve rejimi zedeleyen, bu yüzden de milletin direnmesine manız kalarak Yassıadayı boylayan Menderes - Bayar taifesinin acı âkibetleri henüz, nisyan ile malûl hafızalardan silinmemiştir.

Eğer o 27 Mayıs sabahı bana, altı yıl sonra TBMM'nin muhteşem salonunda bir muhalif milletvekilinin başına muşta ile vurulacak, bir diğeri ise şişlenecek denilseydi, İnönünün meşhur tabiriyle, "Hadi canım, sen de!" der ve güler geçerdim. Ama 27 Mayıs Anayasasının mürekkebi ve Ali İhsan Kalmazların, Nedim Özpulatların kanları henüz kurumadan bir başka 27 Mayısçının, İrfan Solmazerin, kanının akıtıldığını gözlerimle gördüm. İrfan Solmazerin kan içinde kalmış gömleğini görmek, 28 Mayıs sabahı büyük ümitler ve paha biçilmez heyecanlarla Ankara Cezaevinden salıverilen bu satırların yazan için gerçekten çok, ama çok acı olmuştur.

Meclisin, geçen haftanın sonundaki o Cumartesi celsesini elbette ki gelecek nesiller değerlendirecekler ve buna sebep olanlardan mutlaka birgün hesap sorulacaktır. Hesap sorulacaktır, zira duvarları -bırakınız kanı - bed bir seda ile kirlenmesin dileğiyle hizmete açılan TBMM'inde milletin hakkını korumak, dertlerini halletmek için bulunanlar, birbirlerini şişlemek ve muştalamakla kinlerini söndürmektedirler. Olayların içyüzünü, Meclis celselerini ve kulisi gece-gündüz izleyen AKİS'çilerin kaleminden sunmaktayız. AKİS'in bu sayıları da, şüphesiz ki, tarihe ışık tutacak değer taşımaktadır.

Şimdiye kadar Türkiyede vukubulmamış bir olay bizi cidden şaşırtmıştır. Kitap eleştirmecilerinin "best seller" -en çok satılan kitap- olarak niteledikleri "İsmet Paşayla 10 Yıl", şu satırları yazdığım sırada üçüncü baskısını da tüketmiş bulunmaktadır. Açık söylemek gerekirse biz, kitabı baskıya hazırladığımız sırada, üç ay zarfında bu derece süratle tükeneceğini tahmin etmemiş ve hesaplarımızı genel örneklere göre ayarlamıştık. Ne var ki "İsmet Paşayla 10 Yıl" üç ay içinde üç baskı yaparak, bizi tahminlerimizde yanılttı. Okuyucularımıza önümüzdeki ayın ortalarına doğru dördüncü baskıyı sunacağımızı haber verebiliriz. Eserin böylece 14. bini de piyasaya arzedilmiş olacaktır. Son baskı miktarında hataya düşmemek için, bayilerimizden bilhassa bir ricada bulunacağız: Ne miktar kitap istediklerini bize acele olarak bildirsinler ki baskı miktarını ona göre âyarlıyalım. İsteklerin genel Dağıtım merkezlerine yapılmasında fayda görmekteyiz. Genel dağıtım merkezlerimiz, "Hür Dağıtım A.O.", "Fazıl Ünverdi" ve "Kitapçılık Merkezi"dir. Bunun dışında doğrudan doğruya "AKİS Kitapçılık Servisi"ne yapılan müracaatler de derhal karşılanacaktır. Kendi reklâmını kendi yapan "İsmet Paşayla 10 Yıl"ın bu dördüncü baskısının da süratle tükeneceği kanısındayım. Bu sebeple, okuyucularımızdan ve bayilerimizden taleplerini bir an önce bildirmelerini tekrar rica ediyorum.

Saygılarımızla

Kurtul Altuğ

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Cilt: XXXV Sayı: 612 12 Mart 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Süleyman Demirel basın toplantısında, konuşuyor
"Püf!"

Millet

Başkentten sahneler

Bundan altı yıl önce Ankarada bir Mart, Nisan ve Mayıs ayını yaşamış olanlar; bundan dört yıl önce Başkentte bir Şubat ayını geçirmiş bulunanlar; bundan üç yıl önceki bir "Ankara Mayısı"nı hatırlayanlar bu hafta dekor bakımından kendilerini hiç yadırgamadıkları bir çevrede gördüler. Tıpkı 27 Mayısın, tıpkı 22 Şubatın ve tıpkı 21 Mayısın arefesinde olduğu gibi Başkentin bütün sokaklarında, salonlarında, pastahanelerinde ve bilhassa lüks Meclisin mermer koridorlarında söylentiler söylentileri takip ediyor, her gün ortaya bir lâf atılıyor, yeminlerle süslenen "bir hareket" haberleri kulaktan kulağa yayılıyor ve herkes "bir şey" bekliyordu.

Hem endişeli, hem fodul bir iktidar bu dekora fiilî malzeme vermekte de gecikmedi. Bilinmez neden, bir takım polis kuvvetleri, hazır halde, belirli meydanların kıyı ve köşelerinde yer aldılar, onlar da "bir şey" beklemeye başladılar. Hükümete, bu sefer de, Kızılayda Hükümet aleyhtarı gösterilerin tertiplendiği haber verilmişti ve meselâ Empire State Building'e bir bomba konulduğu telefonla bildirilince New York polisi ne hale gelirse Demirel de o hale gelmiş ve güvenlik tedbirleri emri vermişti. Çok birlikte izinlerin kaldırıldığı ve üniformalı bazı başların gecelerini düşünüp konuşmakla geçirdikleri ise biliniyordu.

İktidarda veya muhalefette, A.P. nin Genel Başkanlığında mutedil, akıllı, basiretli, kısaca "aklı başında" bir kimse bulunsun diye çok kuvvet ve çok çevre tarafından desteklenmiş olan Süleyman Demirelin beş ay içinde yarattığı Ankara, şimdi budur. Bu Ankaranın manzarası, Morrison firmasının eski temsilcisinin bilhassa iki büyük desteğinin, Türkiyede liberal bir huzur isteyen amerikan yetkilileriyle bizim iş adamlarımızın hiç mi hiç hoşuna gitmemektedir. Bir takım kriptoların iddiasının aksine, bilhassa Amerika, Demirelin huzursuzluk yaratmakta değil, yaratmamakta teşvikçisidir ve bir suni darbe tertiplettirilecek-

HAFTANIN İÇİNDEN

Nush ile uslanmayanın...

Metin TOKER

Evvelâ bir hikâye anlatayım. 1961'de Birinci Koalisyon bin güçlükle kurulduktan, arkadan da, İsmet Paşanın çeşitli kuvvetler üzerindeki otorite ve prestiji sayesinde işlemeye başladıktan sonra A.P. kanadı bir af teranesi tutturdu. Yassıada mahkûmlarının affını istiyorlardı, seçimlerde millete bu vaadi yapmışlar, oy almışlardı, madem ki bir millî irade vardı, onun arzusu yerine getirilmeliydi. İsmet Paşa A.P.li ortaklarına "Bakınız, ben bu affi çıkarırım. Ama, şimdi çıkaramam. Siz böyle yaygara yaparsanız, benim affi çıkarabileceğim tarih yaklaşmaz, uzaklaşır. Onun için, zaman ve zemin beklemesini öğreniniz" dedi.

A.P.'liler "Hayır! Sen istersen, affi hemen çıkarırsın.." mukabelesinde bulundular. İsmet Paşa, kudretinin buna yetmeyeceğini söyledi. Bu sefer "Hayır! Kudretin yeter" diye ısrara başladılar. İsmet Paşa "Ben kudretimin nereye kadar uzandığım bilen adamım. Bırakın da, kendi kudretime kendim teşhis koyayım" dedi. A.P.'liler lâf anlamadılar. Gürültüye devam ettiler. 22 Şubat böyle patladı.

2 Şubatı bir tek adamın, İsmet Paşanın iradesi kurtarmıştır. Talât Aydemir taktik hatası yapmış da, Talât Aydemirin sinirleri dayanmamış ta, Hava Kuvvetleri faktörü şartları değiştirmiş de, Talât Aydemir hâkim olduğu birlikleri gereği gibi kullanamamıs ta, 22 Şubat ondan başarı kazanmamış.. Bu unsurların hepsi hadisede rol oynamıştır. Ama bütün bunların üstünde İsmet Paşanın iradesi mukavemeti manen organize etmiş ve onun kudretinin hudutlarını iyi bilmesi rejimi o gece kurtarmıştır. 22 Şubat, A.P.'nin af teranelerinin yaptığı tahrik üzerine bina edilmiş bir harekettir. Eğer İsmet Paşa af konusunda kudretinin hududu üzerinde yanılsaydı, 22 Şubat onu da süpürürdü.

Nitekim Birinci Koalisyon işlemez hale gelip te İsmet Paşa "Buyrun, ben kudretim bu ortamda af çıkarmaya yetmez diyorum, siz yeter diye ısrar ediyorsunuz, gelin kendiniz yapın" deyince A.P. kafasını gerçeğin taşına vurmuş ve Başbakanlık başka bir koalisyonda gene İsmet Paşaya kalmıştır.

21 Mayıs da, A.P.'nin af gürültülerinin ve affedilen Bayarın marifetlerinin havasından cesaret alınarak girişilmiş bir darbe teşebbüsüdür. O tarihte ordu birliği kurulmuş bulunduğu için hareket çok daha kolay ve İsmet Paşanın şahsiyetine lüzum olmaksızın bastırılmıştır. Âsileri bastıran ordu da affi zamansız buluyordu ve İsmet Paşanın kendisiyle aynı düşüncede olduğunu biliyordu. İsmet Paşanın bir af yapmaya kudreti, ancak bu hadiseler yaşandıktan sonra yeter hale gelmiştir ve İsmet Paşa affi kazasız belâsız yapmış, Yassıada mahkûmlarını dört bir hapishaneden çıkarmıştır.

Şimdi denilir ki "İsmet Paşa kaç yılların adamıdır. Ondaki tecrübe kimde var? Demirelden böyle bir davranış nasıl beklenilebilir ki?." Doğru. Ama Atlantiğin doğu yakasından açılan her adam Amerikayı bizzat keşfetmeye kalkışırsa, bunun sonu olur mu? Devlet adamında tecrübe, şüphesiz faydalıdır. Ancak, bunun yanında basiret, biraz doğru teşhis koyabilme kabiliyeti, lâf dinleme, kendini küçük dağların yaratıcısı saymama da bir devlet adamının vasıfları arasındadır. Yoksa, her devirde her memleket bir tecrübe küpünü nereden bulabilir ki? Bu, asıl çap meselesidir. Çaplı devlet adamı politika sahasında kalır, çapsızı bir kuyruklu yıldız gibi geçip gider. Fransada vaktiyle Poujade diye bir adamın çıkıp, âdeta kendini İkinci bir General de Gaulle sandığını bugün kim hatırlamaktadır?

Süleyman Demirele İsmet Paşa gidip demiştir ki: "Tansiyon gergin. Endişelerim var. Seçim ve af tasarılarını iki ay geriye bırakınız. Hava yumuşasın. Oturalım, konuşalım." Demirel, istihfafla burnunu kaldırmıştır. Yani, memleketi İsmet Paşa mı idare edecektir, yoksa Süleyman Demirel mi? Sandıklardan çıkıp gelen Süleyman Demirel değil midir? O halde? Vâ mıdır bunun başka izahı?

Süleyman Demirele Meclis Başkanı Bozbeyli, Bütçe görüşmelerinde yorulan ve sinirli hal alan Meclise hiç olmazsa altı günlük bir tatil verilmesini teklif etmiştir. "Hadiseler olabilir" demiştir. "Dinlenir geliriz" demiştir. Süleyman Demirel onun teklifine de burun kıvırmıştır. A.P. Grupuna, A.P.'li Başkanın makul teklifini reddettirmiştir. Bu grupa tam istim çalışmak emri vermiştir.

Sonra?

Sonrası bir hezimet. Bir prestij kaybı. Tükürülenin, herkes önünde yalanması. Çıkarabildi mi, Demirel, kaba kuvvetiyle Seçim Kanununu, Af Kanununu? Girmedi mi Meclis, tatile? Ne oldu, sandıktan çıkanlar? Onlar, bir hafta önce kabul ettiklerinin aksine, bir hafta sonra kuzu kuzu parmak kaldırmadılar mı?

Demiyorum ki iyi yapmadılar. Yapılacak olan buydu. Bu, yapılması gerekli olandı. Daha zıtlaşma, inat başta A.P., memleketi çok daha kötüye götürürdü. Bayar - Menderes ikilisi bu tarz bir kafayla 27 Mayısı yaratmışlardır.

Ama, bu noktaya gelinmesine ve A.P. hesabına bu bedelin ödenmesine lüzum var mıydı?

İsmet Paşa söylemiş. Haydi, o tu-kaka. Bozbeyli de söylemiş. Günlerle aklı başında her kalem yazmış, ikaz etmiş, olacakları anlatmış. Kudretine doğru teşhis koysana. Gerçekleri görsene. Biraz ileriyi hesap etsene.

Bu dönüşün, komik durumun elbette Demirele zararı çok. A.P.'ye de zararı var. Ama bir gün, böyle dönüş için bile basiret yitirilirse..

A.P. bunun tedbirini bugünden almazsa, yarın ödeyeceği fatura, hiç kimse şüphe etmesin, çok daha yüklü olacaktır.

miş te, sonra o bastırıldı gibi yapılacakmış da, bundan faydalanıp Demirel bir komünist avına çıkacak ve Menderesvâri bir "Tek Adam" olacakmış, bütün bunlar sadece hayaldir. Aslında aklı olan herkes, Demirelin en ufak hareket için veya harekete karşı kullanacak bir kuvvete sahip bulunmadığını ve püf denildiği takdirde gideceğini bilmektedir. Bu "püf"ü tam bir karışıklığın ve Türkiye için gene bir talihsizlikler zincirinin takip edeceği açık olduğundan dolayıdır ki istikrar isteyen hiç kimse Demireli böyle tehlikeli bir denemeye itmekte değildir.

İşin asıl doğrusu, istikran "Demirci tipi bir zat-ı şerifle kabil" sananların -ki bunların başında Amerika ile bizim iş çevreleri gelmektedir- aldandıklarını Demirel İktidarının beşinci ayında anladıklarıdır. Bundan dolayıdır ki AP içinde, başını Ahmet Dallının bazı arkadaşlarıyla çektiği bir cereyan -İş Bankasının bu eski, Akbankın bu yeni baş idarecisi büyük iş çevreleriyle AP arasındaki köprüdür- Demirel macerasını en az ziyanla kapatmak ve işin bir yenisine bakmak arzusundadır. Hem amerikanlar, hem bu çevre Demirele "Demokratlık yapmaması"nı, "27 Mayısla oynamaması"nı, "huzursuzluk yaratacak konulardan kaçmması"m hep, baştan beri telkine çalışmışlardır. Demirel ise, beş ay içinde kendini başka çarklara, belki de hızlı yükselmesinin ateşine kaptırmıştır. Demireli getirmiş çevreler Demireli geri götürmekten başka çare görmemektedirler.

Aksi halde, tansiyonun' her gün arttığı ve. Demirelin yüzünden rejimin sembolü müesseselerin halk nazarında da itibarlarım kaybettiği ve herkesin söylenmeye başladığı Ankarada tadsızlıkların başgöstermesi, eğer havaya ve Başkentin manzarasına, nöbet bekleyen polislerine bakılırsa fazla gecikmeyecektir.

AP'nin sağduyuluları sadece Demirele karşı değil, saatin akrep ve yelkovanına karşı da bir yarışın içindedirler.

Demokrasi

Zigzaglar ülkesinde

AP Genel Başkan Yardımcısı Talât Asal, haftanın başında Pazartesi günü yazdı bir açıklamada bulundu. Bunda, "Meclis çalışmalarının bir hafta ertelenmesine dair kararı AP Grupunun da desteklediği ve bu konunun istismar edilmemesi gerektiği" belirtiliyordu. Asalın bu metni kaleme almasından -veya kendisine dikte edilmesinden- birkaç saat önce yayınlanan Adalet Gazetesinin manşeti ise şuydu:

"CHP'lilerin bitmez tükenmez engelleme oyunlarına bir yenisi eklendi ve taktikleri neticesinde Meclis dün bir hafta tatil edildi!"

İktidar saflarında, haftanın başında esen şaşkınlık havasını açıkça gösteren örneklerden biri olan bu çelişme, politikada haftanın esprisi olarak kabul edildi. Durum gerçekten eğlenceliydi: Partinin yarı resmi organı durumundaki gazete, Meclisin tatile girmesini Muhalefetin taktiği ve başarısı olarak adlandırır ve bunu büyük bir öfke ile ilâh ederken, partinin resmî sözcüsü bu karara sahip çıkıyor ve kullandığı ifade ile Adalet Gazetesini olayı istismar etmekle suçlandırmış oluyordu!.

Mecliste AP'lilerin yaraladıkları Solmazer
...ve bir 27 Mayısçının kanı da aktı!

Aslında AP'lilerin bu şaşkınlığı yerinde ve haklıdır. Nasıl şaşırmasınlar ki, "gece gündüz demeyeceğiz, Seçim Kanununu çıkaracağız" sloganına ve politikasına dört elle hattâ bıçak ve muşta ile sarılmışken, Genel Başkanlarının ani, fakat çok hantal bir dönüşü sonucunda Meclisin tatile girmesi ve gerginliğin azalması için gayret sarfeder pozunu benimsemişlerdir. Bu rol değişikliği ise nihayet birkaç saat içinde vukubulmuş ve doğrusu ya, çok AP'li, bir James Cagney'in, bir Şarlonun, bir Demirelin, bir Asalın meharetine sahip olmadıklarından, işi yadırgamışlardır. AP Gru punda Demirele karşı yükselen sert itiraz seslerinin sebebi, bu intibaksızlıktır. Şimdi aynı intibaksızlığı ve şaşkınlığı, olayları gazetelerden, Radyodan ve fısıltılardan izleyen

AP Teşkilâtı yaşamakta ve herhalde Demirelin adını şükran ile anmamaktadır. Fakat buna, türk kamuoyu ve özellikle AP'liler alışmalıdırlar. Hem bu, Demirelin ilk büyük zigzağı da değildir!

Keskin sirke ve küp

Demireli bu neticeye getiren sebepler çeşitlidir. Bilgisizliği, tecrübesizliği, kendisine akıl öğretenlerin zayıflığı ve Parti içindeki zaafiyeti bu sebepler arasındadır. AP İktidarının Başı, geçen haftanın sonunda Cumartesi günü infilâk eden ve en çok kendisini yaralayan sert politikaya, 10 Ekim seçimlerinden hemen sonra başlamıştı. Ama bunun dozajı, ilk günlerde bu dereceyi bulmuyordu. Demirel hata yaptıkça, bu batağa daha çok saplanmıştır. Kamuoyu önünde yaralandıkça, kendi partisi içinde de yara almağa başlamış, iktidarının sallanmaya başladığını gördükçe de en iptidaî ve en tehlikeli istikamete yönelmiştir. Bu, politikayı sertleştirerek, Muhalefete karşı haşin bir tutuma girerek, hiç olmazsa, Partisi içindeki durumunu kuvvetlendirme yoludur. İlk bakışta AP'nin bünyesi buna müsait görünmekteydi. Daha önce de bu yol denenmiş ve kısa vadede başarı sağlıyabilmişti. Menderesin DP içindeki dalgalanmaları önleyebilmek için CHP'ye yaptığı huruç hareketleri unutulmamıştır. İşte Demirel, kendisinin Grupta düşürüleceğinin, en azından, Kabinesini revizyona tâbi tutması için zorlanacağının anlaşıldığı Bütçe görüşmelerinin başında bu yola girmiştir. Yaptığı sert konuşmalarla, kavga çıkaran AP'lileri tebrik etmekle Bütçe görüşmelerinin sonuna doğru Demirel sahiden amacına ulaşacağa benziyordu. AP Grupu içindeki çalkantılar azalmağa ve AP'lilerin öfkeleri "her şeyin sebebi olan Muhalefet"e doğru döndürülmeğe başlanmıştı.

Bu yolun Demirel için sakladığı büyük tehlikenin ilk işareti Bütçe oylamasında kendini gösterdi. Bütçenin kabulünde verilen 200 aleyhte oy, akıllı bir Başbakan için önemli bir sinyaldi. Bu sonuç, Güven Oyundan bu yana geçen kısa süre içinde Hükümetin Meclis içinde büyük ölçüde gerilediğini göstermekteydi. Üstelik, iş bununla da kalmıyordu. Bütün muhalefet partileri -Alicanın YTP'si de dahil- AP'nin karşısına geçmişlerdi. Bu durumun İktidar için yaratacağı problemleri takdir edemeyen, ne yazık ki, sadece Demireldi. Yoksa bu noktalar tenine boyuna yazılmış, çizilmiştir,

Demirel, Seçim Kanunu ile ilgili hücum emrini bu işaretlerin enine boyuna belirdiği böyle bir anda yerdi. Hem de herkesin bildiği bir noktada komik şekilde yanılarak.

Bağcıoğlunun atlatma haberi

Kemal Bağcıoğlu, AP Grupunun hukuk ve içtüzük otoritesidir!

C. H. P. Coşunca

Muhalefetin C.H.P.'yi, bir futbol tabiriyle forma soktuğu artık kesin bir gerçek. Bilinmez bunun sebebi, iktidarın da karşı takımı, D.P.'yi veya A.P.'yi formsuz mu bırakması. Zira, C.H.P. Muhalefetinin kuvveti, genellikle İktidar partisinin hiç lüzumsuz, basit, iptidai ve kaba tasarruflarından doğuyor. İhtimal ki sandıktan çıkmak, bu "Siyasî Hudini"lere bütün ölçü ve izanı kaybettiriyor.

Menderesin bir iktidar süresinin sonunda sertlik yoluna gitmesinin, kendi idaresinin devamım partiler* arası huzursuzlukta görmesinin izah kaldırır bir tarafı vardı. D.P.nin iktisat politikası 1957lerde tamamile iflâs etmişti. Halbuki Demirel, henüz iflâs da etmemiştir ve netameli kanunlarla uğraşacak yerde rahat ve faydalı şekilde meşgul olacağı dünya kadar iş vardır. Bunların hepsini bırakıp ta C.H.P.'nin en kuvvetli olduğu sahada, rejim meselelerinde bu tecrübeli ve bilgili partinin karşısına çıkmak inanılmaz bir gaflet, bir taktik hatasıdır.

Nitekim C.H.P. ve onun taktisyenleri meharetlerini, üstünlüklerini derhal göstermişler, başta Turhan Feyzioğlu olduğu halde Coşkun Kurcalarla diğer Anayasa, İçtüzük, usul üstadları daha ilk elensede AP.'-nin beceriksiz oyunbazlarını tuşa getirivermişlerdir. A.P. için rejimi geriye götürebileceğini, kelle bakımından çokluk olduklarından her şeyi yapabileceklerini sanmak hataların en büyüğüdür. Zorun oyunu bozduğu, aslında o kadar sık görülen bir hal değildir.

Eğer Demirel talihsiz konulara, seçim kanunlarına, af tertiplerine girişecek yerde iktisadî meselelere el atsaydı Türkiyenin kalkınmasına yardım eder miydi, etmez miydi, bu, şüphesiz biraz akideye bağlıdır. Demirelin iktisat felsefesiyle şahısların zengin olduğu görülmüştür ama bu felsefe bugünkü dünyada, memleketlerin zenginleştirilmesi için fazla kullanılmamakta, çok iltifat görmemektedir.

Ama Demirelin o takdirde, Mecliste bütün muhalefeti karşısına alması gibi bir mesele olmayacaktı. C.H.P. ve T.İ.P., belki C.K.M.P. bir cephe teşkil edecekler, A.P. ise Y.T.P.'yi ve M.P.'yi yanına alacaktı.

Çok lâf konuşup az fikir söylemenin gerçek bir temsilcisi olan Demirel ikide bir demokrasilerde tartışmaların esas olduğunu belirtmektedir. Başbakanın bunda da bilgisi kulaktan dolma bulunduğu için temelde bir hata vardır. Demokrasilerde tabii olan tartışmalar "Meclisi dikensiz gül bahçesi yapalım mı, yapmayalım mı?" yahut "Aramızdaki çeşitli sanıkları kendi kendimize bir kanun çıkarıp affedelim mi, affetmeyelim mi?" konularında olmaz. Bunlar, ağıza bile alınmaz. Alınmaması tabii olduğu içindir ki C.H.P., rakibini şimdi tutup tutup yere vurmaktadır ve ikinci kırat bir güreşin şaşkın devesi gibi ne yapacağını bilmez haldedir, kızgın kızgın dört bir tarafa dönüp durmaktadır.

Bu, sonu başından belli bir mücadeledir. CHP. bütün bir 1954-57 ve 1957-60 devrelerinin tecrübeleriyle mücehhez olarak rejimi savunmaktadır. AP. ise aynı devrelerin hatalarından katiyen ibret dersi almamış olarak uçuruma çıkan yolda atını dört nala sürmektedir.

Düelloda bile insan, silâh olarak, rakibinin değil, kendinin iyi kullandığını seçer. Kılıç hünerbazı A.P. tabancayla sineği gözünden vuran CHP.'nin karşısına çıkmış, ona, "Al tabancanı, geç bakalım karşıma" diyor.

Hani boşuna, kılavuzu karga olanın... dememişler.

Bağcıoğlu, bu konudaki önderliği iştiyakla benimsemiş, AP'liler de kabullenmişlerdir. İşte bu Bağcıoğlu, Bütçe görüşmelerinin sonuna doğru, partisine ve Hükümete bir haber getirdi. Esrarlı ve önemli jestlerle iletilen haber şudur: Yüksek Seçim Kurulu üyelerinden biri, Bağcıoğluna, eğer Seçim Kanunu Hazirandaki Senato seçimi için kuraların çekileceği Mart sonuna kadar çıkarılamazsa, Hazirandaki seçimin yeni kanuna göre yapılamıyacağını çıtlatmıştı. Yüksek mühendis Demirel ve arkadaşları, kendileri için fazlaca esrarlı hukuk dünyasından gelen bu habere derhal inandılar ve harekete geçtiler.

İlk iş, Meclisin her bütçeden sonra girdiği geleneksel tatili reddetmek, oldu. Bu sıralarda AP'lilerin ve Demirelin çağırdığı türkü şudur: "Millete verdiğimiz sözleri tutacağız. Seçim ve Af tasarılarını süratle kanunlaştıracağız!"

Derhal alevlenen ve hamarat bir havaya giren AP'lilerin aklına, Bağcıoğlunun getirdiği atlatma haberi şöyle bir "üstünkörü tahkik etmek gelmedi. Eğer bunu düşünseler ve hukuktan anlıyan birine sorsalardı, alacakları cevap aşağı yukarı şu olacaktı: Hazirandaki Senato seçimlerini yeni kanuna göre yapabilmek için bu kanunu Mart sonuna kadar çıkarmak diye bir mecburiyet yoktur! Teklif edilen değişiklikler seçim kütüklerinin düzenlenmesinden çok seçim sistemine taallûk ettiğinden, kanun, seçime bir gün kala dahi çıksa yetişebilir. Bu yüzden çıkacak ufak aksaklıkların da geçici maddelerle halli mümkündür!..

Ama İktidar kuvvetleri işin bu yanı ile ilgilenmediler ve beş muhalefet partisine hodri meydan dediler. Bu işe girişirken İktidar -tabii, aslında Demirel ve kendisine akıl öğretenler-, Seçim ve Af tasarılarının 200 kişilik bir Muhalefetin karşısında süratle 'kanunlaştırılmasının Teşkilâtın hoşuna gideceğini, memurları ve AP'ye karşı direnmek isteyen herkesi sindireceğini ve böylece 1969'a kadar rahat edileceğini düşünüyordu. Tabii, Demirele mahsus mantık burada da kendini gösterdi ve tasarlanan bu teşebbüste başarısızlığa uğranıldığı takdirde karşılaşılacak sonuç ve doğacak risk hesaplanamadı.

Yaya kalan tatarağası

Meclisteki 241 kişilik Grupun önünde hiç bir engelin duramıyacağını düşünenler, ne yazık ki çok kısa bir süre içinde kazın ayağının öyle olmadığını gördüler ve şaşırdılar. CHP'nin liderliğindeki Muhalefet, rejimi tehdit eden bu kanunları geçirmemek için mevcut kuvvetini seferber edince, AP nin işi çıkmaza girdi. Muhalefet, Seçim Kanununun görüşülmesini engellemek, hiç olmazsa geciktirmek için Tüzüğün ve Anayasanın tanıdığı bütün imkânlardan yararlanma kararını vermiş ve uygulamıştır. Bu tarz parlâmento mücadelesinin adına Batıda obstrüksiyon denilmekte ve olağanüstü hallerde uygulanması mubah görülmektedir. Muhalefet cephesini bu mücadelede yöneten usûlcüler -Erim, Feyzioğlu, Kırca, hattâ Bölükbaşı- bu taktiği başarıya ulaştırmakta en çok Anayasanın 89. Maddesinin tanıdığı bir imkâna güvenmişlerdir. Bu madde gensoru önergelerinin gündeme alınıp alınmıyacağı hususundaki görüşmelerin, gensorunun verilişinden sonraki ilk birleşimde yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bir obstrüksiyon silâhı olarak kullanıldığı takdirde bu maddenin sağladığı imkân sonsuzdur. Çünkü gensoru açılıp açılmaması hususundaki görüşmeler, konuşmalar AP'nin teklifi ile 10 dakikaya indirilse dahi, Mecliste 6 parti bulunduğu için, en az 1 saat sürmektedir. Bakanın izahatı bu vakti uzatmaktadır. Böyle vakit alan ve görüşülmesi mecburi olan gensoru önergelerini Başkanlık Divanına yağdırmak Muhalefet için güç bir iş değildir. Hele ortada, her uygulaması ile bir gensoru konusu veren bir AP İktidarı mevcutken!.. Bu imkân kullanıldığı takdirde, bir kanunu geçirmekte ısrar eden bir iktidarın yıllarca oyalanabileceği de açıktır.

Turhan Feyzioğlu
Başarılı muhalefet

Fakat AP'nin usûl mütehassısları, bu imkânın bu derecede geniş kullanılmasına dahi lüzum bırakmadılar. Biri mimar -Muhittin Güven-, diğeri ise Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu -Nizamettin Erkmen- olan AP Grup Başkan Vekilleri öyle acemice bir idare gösterdiler, en basit taktikleri öylesine "yuttular" ki, basit usûl tartışmaları ve yoklama oyunlarıyla bir hafta geçti ve AP'liler Seçim Kanununun görüşülmesini dahi başlatamadılar. Bu arada, usûl tartışmaları dışında vakit alan tek görüşme, TİP'li Bahadırdı tarafından verilen ve Milli Eğitimde yapılan partizanlıklar hakkında Genel Görüşme açılmasını isteyen önerge Üzerinde geçti. Seçim Kanunu görüşmelerini başlatmak için eline bir fırsat geçen AP, bilgisizlik ve acemilik yüzünden bundan yararlanamadı. Bahadınlının önergesi görüşülmeden, bir takdim önergesiyle, Seçim Kanununu öne almak imkânı tam anlamıyla heba edildi. Gerçi bu yolda bir önerge, Muhittin Güven ile Nizamettin Erkmen tarafından Başkanlığa verildi, fakat -partisinin acemiliğine sinirlenen- Bozbeyli tarafından paylanırcasına reddedildiler. Bozbeyli, AP'nin Parlâmento taktiklerini yöneten Grup Başkan Vekillerine şöyle dedi:

"— Takdimen görüşme, İçtüzüğün 70. Maddesine göre ancak Hükümet veya komisyon tarafından istenebilir. Bu sebeple önergeyi oylatmıyorum!"

Bunu duyan Demirelin kızgınlıktan nasıl narçiçeği rengine döndüğü, gözlerden kaçmadı.

Akıl yetmeyince..

240 kişilik Gruplarına ve "milli irade"ye rağmen, acemilikleri yüzünden, kendi Seçim Kanunlarının değil, TİP milletvekilinin önergesinin görüşülmeye başlandığını gören AP lilerin zaten yorgun olan sinirleri iyice gerildi. Bir hadisenin patlak vermesi an meselesiydi. AP Grupunda Demirelin gözüne girmek veya gazetelere geçmek için her fırsatta küfreden, lâf atan, hadise çıkaran enteresan şahsiyetlerin varlığı ise

infilâkı sağlıyacak fitil durumundaydı.

Fakat AP'liler hâlâ Seçim Kanununun görüşülmesini başlatmak ümidini muhafaza etmekteydiler. Nitekim bu sırada bir AP'li şöyle dedi:

"— Bu gece görüşmelere saat 24'ten sonra devam için bir önerge vereceğiz ve Seçim Kanununu süratle geçireceğiz!"

Gece oturumunda, CHP'nin Danıştay kararlarının uygulanmamasıyla ilgili Gensoru önergesine sıra geldiğinde, AP'liler, bu işi süratle geçiştirip Seçim Kanunu için vakit kalmasını sağlamak amacıyla, konuşmaları 15 dakikaya indirecek bir önerge verdiler. Fakat CHP'liler yoklama istediler ve salonu terkettiler. Başkan Vekili Ahmet Bilgin yoklamayı yapıp sonucu ilân ettiğinde, AP'liler kulaklarına inanamadılar: "Mevcut 225... Çoğunluk yok!"

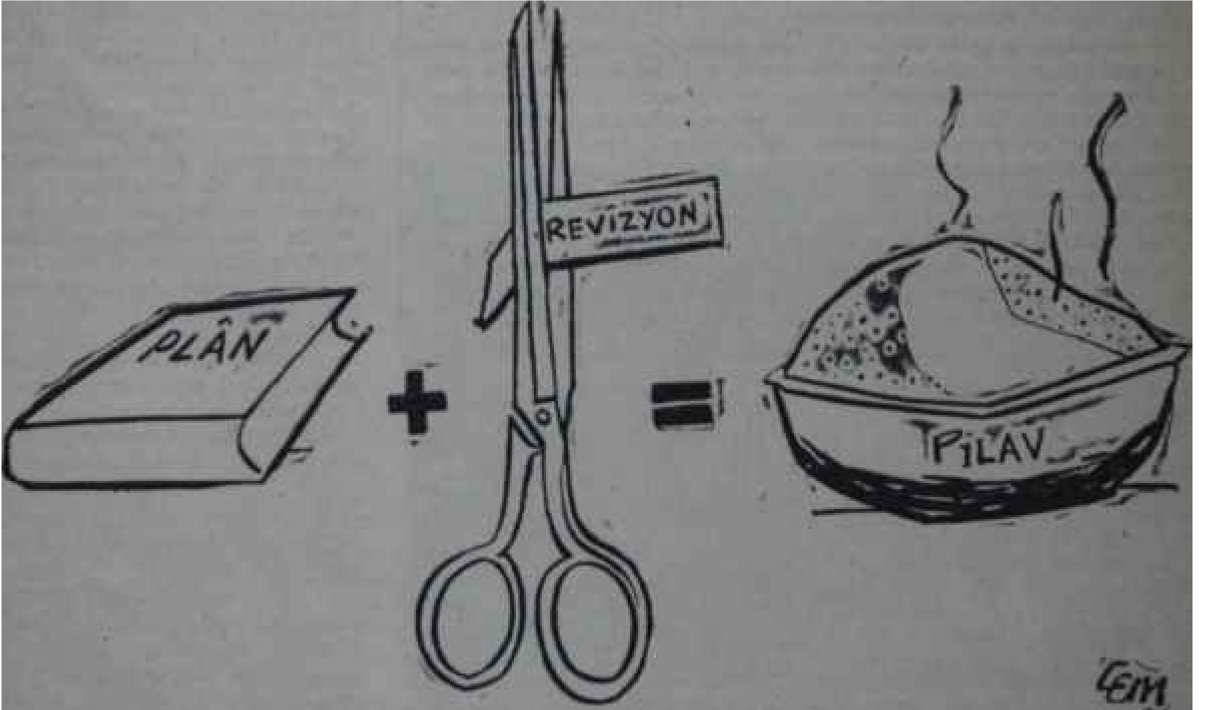
İşte infilâk bu âna rastladı. Derhal ayağa fırlayan AP'liler kürsüye yürüdüler, bağırarak, küfrederek, yoklamanın yanlış yapıldığını iddia ettiler. Fakat Ahmet Bilgin derhal oturumu kapatarak, salonu terkedip gitti. Bundan sonra olanlar, AP nin niyetlerinin, heveslerinin ve engel olunmadığı takdirde tutacağı yolun ne olduğunun müşahhas örneğini teşkil etti: Başbakanlık yerinde oturmakta olan Demirelin müsamahalı bakışları arasında, aralarında İçişleri Bakanı Faruk Sükan ve Devlet Bakanı Refet Sezgin de bulunan bir AP topluluğu kürsüye alenen saldırdı, kürsüyü işgal etti ve Millet Meclisi Kanunlar Müdürü Şükrü Efem ile Müdür 'Muavini Nejat Köknarı hırpalayarak, yoklama zaptını ele geçirmeyi denedi. Faruk Sükan ise bu memurlara "Namussuz alçaklar! Muhalefetle birleştiniz." diyerek, çalışmaları hakkındaki fikrini, bir AP Bakanına yakışır şekilde, açıkladı.

Bütün bu süre içinde Demirel ve AP Grupu, kımıldamadan, merak ve ümitle neticeyi beklediler. Bazı AP liler ise, oturumu yeniden açmak için Nurettin Ok veya Ferruh Bozbeyliyi getirme teşebbüsüne geçtiler. Fakat, bir kanunsuz iş için zorlanacaklarını hisseden bu zevat ortaya çıkmadı. AP'liler daha sonra bir Grup toplantısı yaptılar ve bu vesile ile yapılan yoklamada gerçekten, Mecliste nisabı sağlıyamıyacak kadar eksik olduklarını gördüler. Bu Grup toplantısı, AP'lilerin kendi kendilerini hırpalamalarına da sahne oldu. Konuşanlar, çoğunluğu sağlıyamayan, usûl hatalarına düşen yöneticileri itham edince, gürültü çıktı, Demirel, kuvvetlenmek için girdiği politikanın sarpa sardığım ve tersine işlemeye başladığım melûl mahzun seyreyledi.

Tarihi oturum

"5 Mart 1966" mutlaka Türk Parlamento Tarihine geçecek bir gündür. O günün sabahı gazeteciler takip edecekleri en önemli olayın, saat 10'da Başbakan tarafından yapılacak basın toplantın olacağını zannediyorlardı. Nitekim, öyle de oldu! Başbakan bu basın toplantısında, bir buhranın söz konusu olmadığını, seçime gitmek için sebep görmediğim, dağıtılan beyannamelerin büyütülmemesi gerektiğini söyledi, Mecliste Muhalefetin obstrüksiyon yapmasının meşru sayılacağını, buna karşılık İktidarın da Seçim Kanunundan vazgeçmiyerek, bunu çıkarmak için çabalarına devam edeceğini ifade etti. Bu arada, bir gece önce arkadaşlarının Meclis kürsüsünü zabtetmelerini ve memurları hırpalamalarını memnuniyetle seyreden adam kendisi de-

PLAN REVİZYONDAN GEÇECEK (Gazetelerden)

YAZISIZ

ğilmiş gibi, şöyle dedi:

"— Demokrasi, karşılıklı anlayış, birbirimize tahammül ve ne azınlığın çoğunluğa, ne de çoğunluğun azınlığa tahakküm etmeden bir arada ve beraber yaşama rejimidir."

Öğleden sonra, Demirel tarafından çizilen bu demokrasi tablosunun Türkiyedeki durumla ne derece ilgili olduğu açıkça, hattâ kanlı şekilde ortaya çıktı.

Bir gece önceki olay üzerinde parti grup sözcüleri teessür beyan etlikten -bu tip beyanlar Parlâmentoda çok sıklaşmıştır- ve Hükümet adına Cihat Bilgehan en inandırıcı ses tonunu kullanarak olayı inkâr ettikten sonra hadiselere kalındığı yerden devam olundu: Feyzioğlu, Bilgehanın yanlışlarını ortaya koymak için söz aldı. 1960 yılında en azılı DP düşmanı olan ve DP'lilere ısrarla "kuyruklar" dediği bilinen bugünün AP Kayseri milletvekili Feyyaz Köksal, yan gözle Demirele bakarak, iyi Bakan olacağını ispat etmek ister gibi bağırdı:

"— Anası babası belli olmıyan adam böyle konuşur!"

Feyzioğlu Başkana durumu şikâyet edince, AP sıralarından yılışık sesler duyuldu:

"— Yalan mı?"

CHP'lilerle APliler bir anda karıştılar ve kavga başladı. Bu, Türk Parlâmento Tarihinin en acı, en utanç verici kavgasıydı. Feyzioğlu, sonucu anlamış gibi, Demirele sesleniyordu:

"— Eserinizle iftihar ediniz!."

Bir ara, kürsünün altında biriken CHP'lilerin kürsünün üzerinde duran birisi için mükemmel bir hedef olduğunu keşfeden Bolu milletvekili Nihat Bayramoğlu fırladı, kürsüye çıktı ve muşta ile, CHP'lilerin başlarına, vurmağa başladı. Manzara çirkin ve tuhaftı. Bu arada, Bayramoğlunun muştası ile kaşı patlayan İrfan Solmazeri dışarı çıkardılar. Görülmemiş olaylar bir süre daha devam etti. Hamid Fendoğlu -Hamido- bıçak kullanmaya yeltendi. Bir sandalye, başların üzerinde dolaştı ve birkaç kafa patlattı. CHP'lilerden İlyas Kılı-ın kemiği çatlamış, Solmazerin kaşı patlamış, Kabibayın kafası delinmişti. AP'lilerin, 27 Mayısın temsilcilerini hedef olarak seçmekte itina gösterdikleri açıkça belli oluyordu.

Bu hava içinde oturum talik edildi, bir saat sonra tekrar açıldığında da ertesi güne bırakıldı. AP liler, yaptıklarından sonra, bu ertelemeye itiraz edemediler.

Kıratın ric'ati

Kavgadan sonra Tabii Senatör Haydar Tunçkanat öfke içinde Demirelin peşine düştü, Bakanlara ait odada yakaladı ve sert bir şekilde, olaylardan kendisinin sorumlu olduğunu ifade etti. Telâşlı ve ürkek bir hale gelmiş olan Demirel, Tunçkanadın sözleri karşısında aşağıdan alıyor ve şu sözü sık sık tekrarlıyordu:

"— Peki, CHP istiyor diye bu kanunları geri mi alalım?"

Demirelin, CHP kompleksinden kurtulamadığı anlaşılıyordu! Parlamentonun ve halkoyunun girdiği bu gergin ve kritik duruma rağmen meseleyi hâlâ bir parti meselesi olarak alıyordu.

Demirel, Tunçkanatla yaptığı konuşmadan, sonra şöyle bir silkinip arkadaşlarına cesaret gösterisi yapmak, moral vermek istedi ve -cesaretin böylesine kimse inanmıyacaktır ama..- Meclisten taa Buğday sokaktaki evine kadar -yanına Bakanlarından en güçlü kuvvetli Kâmil Ocağı alarak- yürüdü! Halbuki o saatlerde Kızılayda nümayiş yapılacağı Söyleniyordu. Gerçi Demirelin evi, Parlâmentoya göre Kızılay değil Çankaya yönündeydi ama, Demirel gibi birisinin o şartlar altında bu yürüyüşü yapması büyük takdir topladı! Bazı AP'liler -bunlar Bakan olmak istiyorlardı- şöyle dediler:

"—Bizimkisi de amma erkek Başbakanmış, ha!"

Allahtan ki gösteri filân yoktu ve Demirel aynı oyunu denemiş Menderesin akıbetine uğramadı, kimse yüzüne tükürmedi.

Bu büyük kahramanlığın ertesi günü işler nedense birdenbire değişiverdi. AP'liler arasında, Başbakanın moral yükseltici gece yürüyüşüne rağmen, bir ürkekliğin yayıldığı hissediliyordu. Palamarı en çabuk çözen, AP Samsun milletvekili Namık Kemal Tülezoğlu oldu. Tülezoğlu, kavgadan sonra arkadaşlarına, "Hep böyle kavga mı edeceksiniz?" diye bağırdı ve hem AP'den, hem de Parlâmentodan istifa ediverdi! Fakat istifası zorla geri aldırıldı. AP'liler "bu, bir çözül-

Başkansız Devlet

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, hayata gözlerini yummamakta alışılmamış bir sebat gösteriyor. İnşallah, bir halk tabiriyle kefeni yırtar ve hayata avdet eder. Bu takdirde dahi Gürselin bir Devlet Başkanı olarak düşünülmeyeceği, düşünülemeyeceği tıbbî bir gerçektir. Politikanın bu çeşit gerçekleri kabul etmesi ve karşısında boyun eğmesi gerekir.

Buna rağmen, Anayasaya göre Cumhurbaşkanlarının hareketlerinin sorumlusu Hükümette Devlet Başkanlığı makamını doldurmak için hiç bir hareket yoktur. Süleyman Demirel belki A.P.'li Senato Başkanı Atasagunun Anayasaya tamamiyle aykırı Vekilliğinden memnundur. Ama Türkiye Cumhuriyetinin bir hukukî Cumhurbaşkanından daha fazla mahrum bırakılmasına göz yumulması imkânı kalmamıştır. Hükümet harekete geçmek niyeti göstermediğine göre Meclis doğrudan doğruya meseleye el koymakla görevlidir. Bunda öncülüğü şüphesiz Muhalefet yapacaktır.

Amerikadan gelen bütün haberler Cumhurbaşkanı Gürselin âdeta suni bir hayat olan komasının çeşitli sunî usullerle uzatılmasına daha çok devam edilebileceğine işarettir. Bir millet, Cumhurbaşkanını seçmek için bir hastanın ölmesini bekler halde tutulamaz. Bu, bir defa o hastaya karşı saygısızlıktır. Ondan sonra, insaf ve şefkat, insanlık duygularıyla kolay bağdaşamaz.

Soru şudur: Koma ne kadar devam ederse Cumhurbaşkanlığı makamı açık tutulacaktır, hangi hadden sonra, açık tutulması asla caiz olmayan makam doldurulacaktır?

Bir meselenin üzerine eğilmekten kaçınmanın o meseleyi halle yetmediğini ve hadisenin işlediğini Tural Mektubu Demirel ile Topaloğluna göstermediyse Johnson Mektubu da mı göstermemiştir?

menin başlangıcı olacak" diye telâşlandılar.

Geçen haftanın sonunda Pazar sabahı, Meclis Başkanı Ferruh Bozbeyli, grup temsilcilerini toplantıya çağırdı ve bir haftalık bir tatili telkin etti. Bu toplantıdan çıkıldığında Cihat Bilgehan, Feyzioğlunun koluna girdi ve bir gün önce Feyzioğluna küfreden Feyyaz Köksalı bir güzel boyadı. Bu, bir ric'atın açık işaretiydi. Nitekim daha sonra Meclis toplantısı devam ederken, bir haftalık tatil önergeleri verildi, AP mehil istiyerek Grupunu topladı, tatil kararı aldı ve Mecliste bu önergeleri destekliyerek, tatili kabul etti! Bu, büyük şaşkınlık yarattı. Bir haftalık tatil demek, AP nin Seçim Kanunu üzerindeki telaşlı ısrardan büyük ölçüde vazgeçmesi demektir. Bu durumu anlayabilmek için o sabah yapılan AP Genel İdare Kurulu ve Grup İdare Heyetinin ortak toplantısını bilmek şarttır. Bu toplantı bir paniği bütün anlamıyla ortaya koydu. Demirel, yaptığı konuşmada sızlandı, herşeyden şikâyet etti. İçtüzüğü bilmeyen mesai arkadaşlarının kendisini yanılttıklarım söyledi ve işin içinden çıkabilmek için bir tatil kararına razı olmak -yani mağlûbiyeti kabul etmek- gerektiğini ifade etti. Nitekim, öğleden sonra yapılan AP Grup toplantısına, bu karma toplantıda alınan karar teklif olarak sunuldu. Teklif büyük gürültü yarattı. Söz alan AP'liler, Demirele şiddetle hücum ettiler, şaşkına döndüklerini, tam kendilerine gösterilen istikamete atıldıklarında, istikametin değişmesinden dolayı komik duruma düştüklerini söylediler. Bu arada:

"— Bu bir rücudur. Ayıp ayıp!" diye bağıranlar oldu.

Bunun üzerine söz almak zorunluğunu hisseden Başbakan, tatil kararım savundu ve tehlikeli hale gelen gerginliğin önlenmesi için başka çarenin olmadığım ifade etti. Fakat Grup önünde, bir lider olarak uğradığı bozgunu ortaya koyan şu sözleri de ekledi:

"— Eğer bu teklifimizi reddederseniz, o takdirde sizin karar verdiğiniz istikamette 241 kişi olarak mücadeleye devam ederiz!"

Bu, Demirelin, Grupa karşı artık ısrar dahi edemez hale geldiğinin açık delilidir. Yapılan oylamada 64 AP'li tatil kararının aleyhine -yani Demirelin istediğinin tersine- oy verdi.

Neticede Meclis bir haftalık bir tatile girdi. Ama şu anda bir şey halledilmiş değildir: Seçim Kanunu hâlâ Meclis gündemindedir. Arkasından gelecek olan, "Af"tır. Türkiye çok vahim bir buhranın eşiğine kadar getirilmiş, sonra da Parlâmento bir hafta tatile girmiştir. Eğer bu tasarılar geri alınmazsa, bir hafta sonra olaylar, kalındığı yerden devam edecektir. Ana muhalefet partisi CHP'nin yetkilileri, rejimi tehdit eden tasarılara karşı obstrüksiyona devam edeceklerini, normal muhalefet hüviyetine ancak, Hükümet Programında yer alan memleket meseleleri ile ilgili tasarılar getirildiği zaman döneceklerini söylemektedirler. Meclis Başkanlığına verilen gensoruların sayısı da gündengüne yükselmektedir. Şu anda bu sayı 6'yı aşmış bulunmaktadır. İktidarın binlerce kanunsuz ve yanlış davranışı, gensoruların alabildiğine artmasına yol açmaktadır. Bu takdirde ise Parlamentonun çalışamaz hale geleceği muhakkaktır. Üstelik, Anayasanın 89. Maddesinin yarattığı "İktidarı kıskıvrak bağlama imkânı", küçük partiler tarafından da keşfedilmiştir. Beş muhalefet partisinden herhangi birisi, istediği takdirde, bu yolla AP'nin başını derde sokabilir. Şu söz, haftanın başında Ankara kulislerinde yaygın hale gelmişti:

"— Beş muhalefet partisinin bulunduğu bir Mecliste 241 kişilik çoğunluk çok değil, hattâ azdır!"

İstikamet, bir rejim buhranıdır. Demirel bunun da alternatifi olduğunu, bu takdirde de seçimlerin yenileneceğini söylemiştir. Bu, doğrudur. Ama, Demircim kastettiği mânada değil!.. Çünkü Demirel, seçimin, Seçim Kanunu AP'nin menfaatlerine göre değiştirildikten sonra yenilenmesini istemektedir. Tam bu noktada ortaya çıkan, MP'nin, "seçimin -mevcut esaslara göre- yenilenmesi" teklifi herhalde AP'nin hoşuna gitmemiştir.

Demirel, iktidarının beşinci ayında bu durumdadır. Bundan sonraki beş ay için olacaklar gerçekten merak edilmektedir. Üstelik AP Lideri, tehlikelerin üzerine bile bile, göre göre gitmektedir. İsmet İnönü, Seçim ve Af tasarılarının, başına ne işler açacağını Demirele çok kısa bir süre önce söylemişti. Fakat bu uyarma Başbakanın bindiği dalı kesme faaliyetine engel olamamıştır. Netice ise, ağaçtan düşercesine bir hezimet, tam bir mağlûbiyettir. Bugünlerde Demirelin, İnönüye gelip:

"— Paşam, Seçim Kanununda başıma geleceği bildin. Öleceğim günü de bil!" diyeceği, politikacıların en son fıkralarıdır.

Türk - İş

Bir sınav arefesinde

Türkiyenin çeşitli bölgelerinden Ankaraya gelen sendika temsilcileri, şu günlerde bir sınavın arefesinde bulunmaktadırlar. Bu sınav,

Türk-İşin 6. Genel **Kurul** toplantısı
Bir oyun hazırlanıyor

haftanın başında Pazartesi günü Türk Standartlar Enstitüsü salonlarında çalışmalarına başlayan Türk-İş Genel Kurulunun yapacağı seçimdir. Çalışmalar sonunda, muhtemelen Pazar günü, seçimlere geçilecek ve Genel Kurul, bir Genel Başkan, bir Genel Sekreter, bir Malî, Sekreter ve 21 kişiden müteşekkil bir Yönetim Kurulu seçecektir.

Genel Başkanlık için şimdilik tek aday Seyri Demirsoy, Genel Sekreterlik için ise Halil Tunçtur. Seçimlere daha vakit olduğu için, Genel Başkanlığa ve Genel Sekreterliğe adaylığını koyacak bir delegenin çıkıp çıkmıyacağı henüz bilinmemektedir. Bilinen, Demirsoy ile Tunçun yeniden seçilecekleridir. Genel Kurulun havası bunu göstermektedir.

Ne var ki delegelerden bir grup, Genel Başkan, Genel Sekreter ve Malî Sekreterden müteşekkil üç kişilik İcra Kurulunun beşe çıkarılması için faaliyete geçmiştir. Bu teklif, Tüzük komisyonunda kabul edilirse bir Genel Başkan Yardımcılığı ile bir de Genel Sekreter Yardımcılığı ihdas edilecektir. Ancak, bu teklifin komisyonda kabul edilmeyeceği anlaşılmaktadır.

Türkiyenin en güçlü işçi teşekkülü olan Türk-İşin Genel Kurulu olgun bir hava içinde başladı. Çalışmaların ilk gününde sendika temsilcileri, bir değerbilirlik örneği göstererek, eski Çalışma Bakanı Bülent Eceviti dakikalarca ayakta alkışladılar. Genel Kurul çalışmalarının aynı hava içinde sona ereceği anlaşılmaktadır.

Emniyet

Dağ fare doğurdu

Ankara Emniyet Müdürü Muzaffer Çağlar, haftanın başında Salı sabahı makamında düzenlediği basın toplantısında hayli neşeli görünüyordu. Bunda haksız da değildi. Zira son günlerde, başta Başbakan Süleyman Demirel olmak üzere, bütün Hükümet üyeleriyle AP'lilerin uykusunu kaçıran bir mesele aydınlığa kavuşmuştu. Bu mesele, geçtiğimiz hafta Cuma günü Ankaranın bazı semtlerinde, "Milli Kurtuluş Komitesi" imzasıyla dağıtıldığı iddia edilen beyannameydi.

Olay günü Meclis gündeminde Hükümet hakkında Gensoru ve Genel Görüşme açılmasını isteyen önergeler bulunduğu ve Hükümetin, Seçim Kanunu Tasarısının gündeme alınması için hazırlıklı olduğu bilindiği halde, milletvekili ve senatörlerin aralarında konuştukları konu bu oldu. Herkes bu konuda duyduğu bir haberi arkadaşlarına nakllediyor ve sıhhatli bilgi alabilmek için sağa sola koşuyordu. Beyannamenin metni hakkında söylenenler ise çeşitliydi. Bazıları, beyannamede Demirele sert bir dille çatıldığını, Hükümetin bir takım tasarruflarının tasvip edilmediğinin bildirildiğini, bazıları ise beyannamenin sonunda "355-K" şifresinin bulunduğunu söylüyorlardı. Bilhassa bu haber, AP kulisinde telâş yarattı: Acaba, beyannamedeki bu şifre, 27 Mayıs 1960 öncesinin "555-K" şifresine mi benziyordu?

Emniyet Müdürü Çağlar
Hırsız - Polis oyunu

Zihinler bu sorunun cevabını aramakla meşgulken, Hükümet üyeleri ve AP'liler şifreyi -27 Mayıs tecrübesi sayesinde- şöyle çözüverdiler: "3. ayın 5. günü saat 5'te Kızılayda." DP Hükümetinin kayıtsızlık yüzünden devrildiğine ve baskına uğradığına inanıldığı için, Hükümet derhal faaliyete geçti. İçişleri Bakanı Faruk Sükan, Vali Celâlettin Coşkun ile Emniyet Müdürü Muzaffer Çağlara, ertesi gün Kızılayda sıkı emniyet tedbirleri alınması için emir verdi.

Cumartesi sabahından itibaren Kavaklıdere ve Kızılayda emniyet tedbirleri alındı. Fakat tedbirler boşa çıktı.

"Kızılayda herhangi bir olay cereyan etmeyince derin bir "oh" çeken Dr. Sükan, -lâkabı "Dr. Gedik"-tir- emirler yağdırmağa başladı. Hükümetin prestiji sözkonusuydu. Beyannameyi dağıtanlar ne pahasına olursa olsun yakalanacaklardı.

Üstelik Sükan, bundan bir süre önce AP Grupunda, milletvekillerine, Ankarada "üç komünist yuvasının basıldığını" söylemiş, fakat bu komünistlerin kimler olduğunu nedense açıklamamıştı. Grupta söylediği bu sözlerin AP eğilimli bir gazetede yayınlanacağını öğrenince de harekete geçmiş, buna engel olmuştu. Sükanın Grupta böyle konuşması elbette ki sebepsiz değildi. Grupun aşırı sağcı kanadına hoş görünmek lüzumunu hissetmişti. Bundan sonradır ki bazı yerlere baskınlar yapıldı, fakat yakalanıp tevkif edildikleri bildirilen komünistlerin adları -nedense- bir türlü açıklanmadı. Herhalde komünistler, "komünist yuvaları"ndan uçup gitmişlerdi.

Önemli bir basın toplantısı

Gruptaki blöfünün bir sonuç vermediğini anlayan Sükan için, beyanname olayı mükemmel bir fırsattı.

Tahkikat Pazartesi günü sonuçlandırıldı ve aynı gün gazete bürolarına beyannameyi dağıtan şahsın yakalandığı, Emniyet Müdürünün ertesi gün bu konuda etraflıca bir basın toplantısı yapacağı bildirildi.

Salı sabahı basın toplantısına gelen gazeteciler, Emniyet Müdürünü neşe içinde buldular. Emniyet Müdürü, beyanameyi dağıtan şahsın Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencilerinden Bekir Harputluoğlu olduğunu, fakat beyannamenin nerede basıldığının tespit edilemediğini söyledi. Hepsi bu kadardı! Ardından hemen, diğer haberlere geçti: Bundan bir türe önce "Hür Subaylar Komitesi" imzasını taşıyan beyannameler, Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinden Faruk Sindel tarafından dağıtılmıştı. Ayrıca, siyasî polis, 5 Mart gecesi Büyük Sinemada yapılan Şah Hatayi Gecesinde konuşan konuşmacıların halk arasında sınıf farkı yaratmak istediklerini, dini siyasete karıştırdıklarını tespit etmişti. Konuşmaları zapteden bant Savcılığa verilmişti. Suç görülürse, konuşmacılar hakkında dâva açılacaktı. Bandan başka, "dünyanın büyük adamları" adlı kompozisyon ödevinde Lenini

Atatürkle birlikte öven bir ortaokul ikinci sınıf öğrencisi de, öğretmenin ihbarı sonunda tevkif edilmişti.

Bu satırların yazıldığı sırada, ODTÜ öğrencisi Bekir Harputluoğlunun serbest bırakıldığı öğrenildi.

Üniversite

"Sayın Başbakan, yuh!"

Saatler 20.40'ı gösteriyordu; Bir hademe, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekan odasının koridora açılan kapısını iç taraftan açtı. Yüzlerce çift göz kapıdan koridora çıkan orta boylu, şişman, çıplak ve iri kafalı, büyük gözlü adama dikildi. Yüzlerce ağızdan koridora bir "tsss" sesi yayıldı. Bu, bir şaşkınlık yarattı. Şişman adamın önünden ilerleyen polis kılıklı iki şahıs, gözlerini dört açarak, sesin geldiği ağzı tayine çaışıtılar. Ama nafile! Koridoru dolduran yüzlerce öğrenci hep birden hareket ediyordu. Tesbit mümkün değildi. Bu arada trabzanın başında duran ve halleri itibariyle SBF öğrencisine benzemeyen 10-15 genç bağırmağa başladı:

"— Demirel, Demirel, çok yaşa! Yaşa, yaşa, yaşa!.."

Bu, bir anlık bir sükût yarattı, "tsss" durdu. Hemen arkasından, Fakültenin koridorları inlemeğe başladı:,

"— Yuuh!"

Bu protesto gürültüsü arasında merdivenden inmekte olan şişman adam şiddetli bir şekilde gülümsüyordu. Merdivenin yarısında durdu ve seçim mitinglerinde sık sık tekrarladığı hareketi yaptı: Elini kaldırarak, kendisini şiddetle yuhalayan genç üniversitelileri şükranla selâmladı. Sonra arabasına bindi ve gitti. Araba hareket ederken bir genç, merdivenlerden bağırıyordu:

"— Go home Demirel, go home!"

Olay, haftanın başında Salı günü cereyan etti. Bir süre önce kendisi aleyhinde bildiri yayınlayan SBF öğretim üyeleri ile arayı düzeltmek isteyen ve bir görüşmenin iyi olacağını çıtlatan Demirele, Aydın Yalçının aracılığıyla bir davet yapılmıştı. Ancak bu davet, iki tarafı da keskin bir kılıç gibiydi. Başarılı olmazsa, çok kötü sonuçlar verebilirdi. Bu yüzden, sıkı tertibat alındı: AP Gençlik Kolları ve MTTB, Ankaranın çeşitli fakültelerindeki AP eğilimli öğrencilere haber saldı. Gelinecek ve Başbakanın Siyasal Bilgilere alkışlarla girip, alkışlarla çıkması sağlanacaktı. Nitekim, Demirel saat 16.30'da Fakülteye girerken, birkaç SBF öğrencisi dışında, Demireli yuhalıyan olmadı. Yakalarında İlahiyat ve Hukuk Fakültesi rozeti taşıyan gençler ise "bravo" dîye bağırdılar. Ama o gün bir arkadaşlarının tevkifi sebebiyle üzgün cilan SBF öğrencileri, Demirelin Fakültede olduğunu öğrenince, derhal kapının önünü doldurdular ve hislerini anlatabilmek için tam dört saat ayakta beklediler.

Doçent ve profesörlerin katıldığı görüşmede Demirel, başta ve sonda iki konuşma yaptı. Bu konuşmada kendisinin de bir "münevver" olduğunu, hür fikir taşıdığını, SBF profesörlerinin yazılarına hayran olduğunu -bazı pasajları ezbere okuyarak- anlatmağa çabaladı. Profesörler ise Başbakana nazikâne ders verdiler. Meselâ Muammer Aksoy, az gelişmiş ülkelerde üniversitenin görevinin sadece eğitim olmadığını, demokrasinin yürüyebilmesi için olayları yakından, hattâ içinden izlemesi gerektiğini belirtti. Demirel bunu, başını sallıyarak tasdik etti. Uslu bir öğrenci gibiydi. İktisat profesörleri, enflâsyona gidilmesinin zararlarını ifade ettiler. Demirel yine başını salladı. Bu, âdeta bir seminer olmuştu. Nitekim Nermin Abadan bir ara dışarı çıktığında:

"— İyi bir seminer oldu" dedi.

Şevket Tavaslıgil
İşin içindeki iş...

Yanlış kapı

Demirel, görüşmelerden sonra yaptığı konuşmada profesörleri iyice bir methetti ve sözü Personel Kanununa getirerek, öğretim üyelerine, üstü kapalı olarak menfaat teklif etmeye kalktı. Süleyman Demirel bu konuyu ortaya atmakla ağababası Menderesten iyi ders almış olduğunu, fakat ağababası Menderesin âkibetinden iyi ibret almamış olduğunu belli etti. Zira Menderes de güya Üniversite meselelerini görüşmek için gittiği İstanbul Üniversitesinde en sonda profesörlere ey vaadinde bulunmuştu. Lafontenin hikâyesindekı karga gibi Siyasal Bilgiler profesörleri oyunu bildiklerinden ve hafizâ-ı beşerin nisyan ile malûl olmadığını haklı çıkartacak bir beyine sahip olduklarından çömezin lâfını ağzına tıktılar. Nitekim, başta Turan Güneş olmak üzere öğretim üyelerinin müdahalesi sonucu konuyu kapatmak zorunda kaldı. Kapıdan çıkarken, gazetecilerin sorularına cevap verdi ve "profesörlerin konuşmalarının kendisi için fevkalâde istifadeli olduğunu" belirtti. Bir gazeteci sordu:

"— Bu görüşmede, bir süre önce aleyhinizde yayınlanan bildiriye topyekûn imza koymuş olan SBF öğretim üyeleriyle sizin görüşleriniz arasında bir yakınlaşma sağlandı mı?"

Demirel buna, "bir görüş ayrılığı yoktu ki" der demez, dudaklara bir gülümseme yayıldı. Bir muhalif gazeteci, Başbakana:

"— Görüşme sizin mi, yoksa Fakültenin mi daveti üzerine oldu?" diye sorunca, Demirelin gözleri çakmak çakmak oldu ve:

"— Bu, sizin için çok mu önemli?" dedi.

Gazeteci:

"— İsterseniz cevap vermeyebilirsiniz" deyince, Demirel derhal bu fırsatı değerlendirdi:

"— Cevap vermeyeceğim!"

İdare

"Şe - ga - na" işbaşında

Sümerbank Genel Müdürlüğünde çalışan memurların şu günlerde birbirlerine fısıldadıkları bir olay, Şevket Tâvaslıgilin Sümerbankın başına niçin getirildiği hakkında bir fikir verecek önemdedir. Olay şudur: Tavaslıgil, bundan bir süre önce, Bursa Merinos Fabrikası Mü-

dürü Fikret Menemencioğludan, fabrikanın işleyeceği yün ipliği, Şegana adındaki bir firmadan satın almasını istemiştir. Menemencioğlu, fabrikanın ihtiyacı zamanında karşılandığından, isteğin bu yıl ye--ine getirilemeyeceğini, yün ipliği alımının ancak gelecek yıl yapılabileceğini nazikâne bir dille Genel Müdüre anlatmıştır. Ancak, Tavaslıgilin bu konu üzerinde niçin ısrarla durduğu sonradan anlaşılmıştır. Öğrenilmiştir ki, Şegana, Genel Müdür Şevket Tavaslıgilin ortağı bulunduğu, yün ipliği yaptırıp satan bir firmadır. Firmaya bu ad, ortakların isimlerinin ilk iki harfi birleştirilmek suretiyle verilmiştir. "Şe", Şevkettir; "gana" ise, diğer iki ortak Gani ve Nâzımın isimlerinin ilk iki harfidir. Ne var ki, Şevket Tavaslıgil, Genel Müdür olduktan sonra, ortağı bulunduğu firma ile hukuken ilgisini kesmiş ve hissesini karısına devredivermiştir.

Sümerbank Genel Müdürlüğü
Yeni V.C. ocağına doğru

Şimdi, merak edilen husus, Genel Müdürün İsteğini yerine getirmeyen Bursa Merinos Fabrikası Müdürünün ne zaman kaydırılacağıdır. Zira Şevket Tavaslıgil, yeni görevindeki ilk icraatını, bağlı bulunduğu Sanayi Bakanı Mehmet Turgutu mahcup etmeyecek şekilde -zira Turgutla Tavaslıgil okul ve iş arkadaşıdırlar-, Sümerbank merkez ve teşkilâtının sorumluluğunu taşıyan yöneticilerden çoğunu görevlerinden alıp, yerlerine DP'li AP'lileri getirmekle gösterdi. Sanayi Bakanlığı İnsan Gücü ve Eğitim Şubesi Başkanlığına tayin edilen Genel Sekreter Füruzan Selçukun yerine İller Bankası Hukuk İşleri Müdürü AP'li Kayahan Cantekin, Zat İşleri Müdürü Ayhan Aksungurun yerine de, Celâl Bayara cezaevinde yumuşak yatak temin etmekle ün salan, Kayseri Pamuklu Sanayii Müessesesi Personel Şefi AP'li Rauf Mengüç getirildi.

Genel Müdürlüğün kilit noktaları AP'lilerle doldurulduktan sonra sıra, AP'li olmayan müessese yöneticilerine gelmişti. Nitekim, çok geçmedi, İstanbul Yünlü Müessesesi Müdürü Kenan Sıdal, Kayseri Pamuklu Sanayii Müessesesi Müdürü Mehmet Ali Durusoy, İstanbul Alım-Satım Müessesesi Müdürü Muammer Gözen, Maraş Pamuklu Dokuma Sanayii Montaj ve Tecrübe İşletmesi Müdürü Ömer Zeybekoğlu, İstanbul Yünlü Müessesesi Teknik Müdür Yardımcısı Süleyman Bursalı, Kayseri Pamuklu Sanayii Müessesesi Plân Bürosu Şefi Rıza Sünnetçioğlu, Bursa Merinos Fabrikası Teknik Müdür Yardımcısı Abdulhalim User, ortada herhangi bir sebep yokken görevlerinden alındılar, müşavirlik ve müfettişlik gibi pasif görevlere tayin edildiler. 1962'de 1 milyon 76 bin lira zarar eden İstanbul Yünlü Müessesesini 1963'de 8 milyon 226 bin, 1964'de 9 milyon 200 bin, 1965'de ise 9 milyon 863 bin lira kâra geçiren Kenan Sıdal, başarısının mükâfatını Bursa Merinos Fabrikasında Müşavirliğe atanmakla gördü. Sıdalın yerine -sıkı durunuz!- Şevket Tavaslıgilin bacanağı, Defterdar Fabrikası Müdürü AP'li Ahmet Hızır Ceylan getirildi. Şimdiki İdari İşler Genel Müdür Yardımcısı İbrahim Etçioğlunun yönetimi zamanında devamlı olarak zarar eden Kayseri Pamuklu Sanayii Müessesesini kısa bir süre içinde 6,5 milyon lira kâra geçiren Mehmet Ali Durusoyun yerine ise AP eğilimli İsmet Askeran tayin edildi.

Amaç: Bir devri ihya!

İşin ilgi çekici tarafı, Şevket Tavaslıgilin, Sümerbank İdare Meclisinde, her türlü kararı rahatlıkla çıkartacak üye çoğunluğuna sahip bulunmasıdır. Beş üyeden müteşekkil İdare Meclisinin üç üyesinden biri Genel Müdür, ikisi Genel Müdür yardımcılarıdır. Genel Müdür yardımcıları İbrahim Etçioğlu ve Kâmil Oba, toplantılarda Genel Müdürlerinin isteklerine paralel oy kullanmakta, böylece de Genel Müdürün teklif ettiği bir mesele İdare Meclisinden kolayca çıkmaktadır.

Bankacılık ve Kredicilik Müdürü Menteş Ertayın İdare Meclisi üyeliğinden alınmasının sebebi ise AP Hükümetinin, önemli bir milli müessese olan Sümerbankta neler yapmak istediğini haber verecek niteliktedir. Ertay, İdare Meclisinin Ocak 1966 içinde yapılan bir toplantısında, Ereğli Demir-Çelik İşletmelerinde yapıldığı iddia edilen yolsuzluğa adı karışan yöneticileri, Sanayi Bakanı Mehmet Turgutun baskısına rağmen, ibra etmemiş ve oylamada çekimser kalmıştır. Söz dinlememenin cezasını ise, alelacele hazırlanan bir kararname ile İdare Meclisi üyeliğinden alınmakla görmüştür. Çalışkan ve dürüst bir insan olarak tanınan Ertayın şimdi de Bankacılık ve Kredicilik Müdürlüğü görevinden azledileceği, yerine Mehmet Turgutun yakın arkadaşlarından birinin getirileceği söylenmektedir. Genel Müdürlüğe bağlı 18 şubeyi yönetimi altında bulunduran Ertay, bankanın mevduatını 58 milyon liradan 136 milyon liraya yükseltmiş, plasmanları arttırmış ve şubelerde kârlılık ve verimliliği arttıracak yeni bir çalışma sistemi kurmuştur.

Bilinen yolun sonu

Bu hedefe ulaşılmak için seçilen müessesenin sadece Sümerbank olmadığı, AP İktidarının ilk zamanlarında yapılan nakil ve tayinlerle görülmüştür. Devletin öz kaynaklarını sorumlulukları altında tutan

başarılı genel müdürlerin ve devlet çarkının Önemli kademelerinde bulunan yöneticilerin azledilmelerinden sonra şimdi sıranın Petrol Ofisi Genel. Müdürüne geldiği, geçtiğimiz hafta Atasagunun sessiz sedasız imzaladığı kararname ile anlaşılmış bulunmaktadır. Yabancı petrol şirketlerinin türk petrolünü yağmalamasını önlemek için gerçekten başarılı bir mücadele örneği veren Petrol Ofisi Genel Müdür Yardımcısı Özer Derbil görevinden alınarak, Enerji Bakanlığı Fen Heyeti üyeliğine tayin edilmiştir. Derbilin yerine ise, Mehmet Turgutun sınıf arkadaşı, VC kurucularından ve 10 Ekim seçimlerinde AP'nin Kocaeli aday adaylarından Yakup Neyaptı getirilmiştir!

Derbilin görevinden uzaklaştırılması, bir bakıma, Genel Müdür Kenan Onat için de bir işarettir: Eğer Onat, tutumunu değiştirmezse -yani yabancı şirketlerin türk petrolünü yağmalama gayretlerine engel olmaktan vazgeçmezse - âkibeti, yardımcısı Derbilden farklı olmayacaktır. Böyle bir. işaret ise Kenan Onat için komiktir. Zira Onat, bir genel müdürlük koltuğundan ziyade memleket menfaatlerini düşünen, mücadeleci, prensip sahibi bir insandır. Hükümete yakın çevrelerden sızan haberler, Kenan Onatın da kısa bir süre sonra görevinden alınacağı, yerine Enerji Bakanlığı müşavirlerinden Affan Dağlının getirileceği yolundadır.

İmar ve İskân Bakanlığında cereyan eden bir olay da, AP Hükümetinin, eski DP kodamanlarına ne gibi kolaylıklar sağlama çabası içinde bulunduğunu ibretle ortaya koymaktadır. İmar ve İskân Bakanı Haldun Menteşeoğlu, uzun bir süredenberi Kızılayda, Mustafa Kemâl Bulvarı üzerindeki bir binada çalışmakta olan Yapı ve Malzeme Genel Müdürlüğünün, Sümer Sokaktaki üç katlı bir binaya taşınmasını istedi. Genel Müdür, bu sebepsiz taşınmaya bir mâna veremediği için, yer değiştirmenin memurlar arasında huzursuzluk yaratacağını Bakana bildirdi. Ancak, Bakanın bu mesele üzerinde neden titizlikle durduğu sonradan anlaşıldı: Sümer Sokaktaki bina, DP devrinin Devlet Bakanlarından Abdullah Akere aitti!.. Binanın kirası ise -tabiî!- hayli kabarıktı.

Genel Müdür, çaresiz, Bakanın emrine uymak zorunda kaldı ve Abdullah Akere ait binaya taşınmak üzere hazırlıklara başladı.

Bütün bu olaylar, AP Hükümeti-' nin hangi yönde ilerlemek istediğini, hiç bir şüpheye yer vermiyecek şekilde, göstermektedir.

Hükümet

"Demirel açılıyor"

Soru sorma usûlü bir ara şu şekle girdi: Gazeteciler, Başbakanın sağında oturan Cihat Bilgehana işaretle adlarını yazdırıyorlar, Bilgehan da sıranın kimde olduğunu Demirele bildiriyordu. Başbakan, sırası gelen gazeteciye adıyla hitap ederek, sorusunu sormasını istiyor ve sonra da cevaplandırıyordu.

Basın toplantısı başlıyalı iki saat olmuştu. AKİS muhabiri de adını yazdıranlar arasındaydı. Bekliyordu. Fakat, kendisinden önce adlarını yazdıranların soruları cevaplandırıldığı halde, kendisine bir türlü sıra gelmiyordu. İşin içinde bir iş vardı.

Gazeteci dikkat etti ve gördü ki Bilgehan kâğıtta bir ismi devamlı surette işaret ediyor, Demirel ise görmemezlikten gelerek, daha aşağıdaki isimlere geçiyordu. Kâğıtta isim sayısı gözle görülecek kadar azalmıştı. Bilgehan bu sefer, o gazetecinin ismini etraftan duyulacak kadar yüksek sesle Demirele bildirdi. Artık görmemezlikten gelmek mümkün değildi. Fakat Başbakan, işin içinden kolayca çıkıverdi:

"— Beyler, beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. Manlio Brozio ile görüşmem lâzım.."

Kalktı ve gitti!.

AKİS'çi, o sırada yanından geçen Bilgehana:

"— Beyfendi,. ne oldu bizim sıraya?" diye sordu.

Devlet Bakanı, cevap olarak ellerini iki yana açtı ve yürüdü. Saatler 13.45'i gösteriyordu. Radyonun verdiği habere göre, Başbakan ile Brozio arasındaki görüşmeye daha 15 dakika vardı.

İşte Başbakanın son basın toplantısında, bazı gazetecilerin "form" diye, "Demirel açılıyor" diye adlandırdıkları durum budur.

Demirel gerçekten açılmıştı. Daha rahattı. Hattâ sorular karşısında daha cesur olduğu da söylenebilir. Ama bu cesaret ve rahatlık, gazetecilere, sorularıyla varmak istedikleri gerçeklere ulaşmak fırsatını yine vermedi. Bundan önceki basın toplantısında cevaplandırmak istemediği sorulardan kaçarken gözle görülür bir acemilik gösteren Demirel şimdi, kaçma tekniğini öğrenmekten doğan bir rahatlığa kavuşmuştu. Zülfüyâre dokunan sorular karşısında eskiden açıkça susarken veya yazılı metinde yapılan oyunlarla bunlar cevapsız bırakılırken, bu defa Demirel rahatça cevap verir gibi bir eda takındı, fakat neticede yine bir şey söylemedi. Nitekim günün konusu olan "erken seçim" hakkında birçok şeyler söyledi ama, kendisinin buna taraftar olup olmadığını açıkça belirtmekten kaçındı. Sadece, AP'nin, erken seçimi bir rejim buhranı halinde -yani şartlı olarak- isteyebileceğini belirtti, daha sonra sorulan:. .

"— Peki, bir rejim buhranı var mı?" sorusuna ise şu cevabı verdi:

"— Buhran vardır diyenlere ispat düşer!"

Demirel, memlekette sert bir havanın bulunup bulunmadığına dair bir soruya ise:

"— Kimsenin elinde bir terazi yok, havayı ölçen, sert mi yumuşak mı.. Meşru nizam içinde meşru insanların meşru hakları vardır" şeklinde cevap verdi.

Akıntıya kürek

Bu basın toplantısının bir özelliği de, Nihat Kürşadsız başlamasıdır. Geçen defa Başbakanın solunda yer alan Kürşadın yerinde bu defa Başbakanlık Müsteşarı oturmuştu. Kürşad basın toplantısının sonuna doğru göründü, Demirele uzakça yerlerde gezindi ve memnun görünmeye çalıştı. Bu durum, Hükümette yapılacak revizyonda Turizm ve Tanıtma Bakanının değişeceği anlamında yorumlandı. Nitekim, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı için adı geçenlerden Turan Bilginin bu basın toplantısını izlemesi hayli manidardı. Başbakan, zarif dönüşlerinden birini de Kabine değişikliğiyle ilgili bir soruda yaptı ve gülerek:

"— Kabine değişikliği burada yapılmaz" şeklinde, çeşitli anlamlara gelen bir cevap verdi.

Buna karşılık, iktisadi kalkınmayla ilgili sorulara "cektir-caktır"-la biten, sayfalar dolusu cevaplar sıraladı.

Plânlama

Kara liste uygulanıyor

İktisadi istikrar, iktisadi bağımsızlık, kalkınma ve dış borçlardan kurtulma konularında memleketin kendilerine her zamandan çok ihtiyaç duyduğu bir sırada iki yüksek devlet memuru daha görevlerinden alınmış bulunmaktadır. Bunlar, Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı Mamduh Aytür ile Merkez Bankası Genel Müdürü Ziya Kayladır. Türkiyenin iki önemli müessesesi, böylece, geçtiğimiz haftanın ortasında, her bakımdan beğenilen yöneticilerinden yoksun kalmıştır. Bu iki olay, AP İktidarının DP devrini ihya politikasının hiçbir tefsire yer vermiyecek iki önemli delilidir,

"Petrollerimiz, hedefi millileştirme olan milli bir politika ile yönetilmelidir" diyen, milli rafineri, milli pipe-line çabası içinde bulunan İhsan Topaloğlu, TPAO'nun, maden soygununa karşı koyan Tahsin Yalabık ise Etibankın başından alınmışlar ve sıra, Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı ile Merkez Bankası Genel Müdürüne gelmiştir.

Enflâsyona karşı bir set olarak Merkez Bankasının bağımsızlığı görüşünü savunan Ziya Kayla ile "Plândaki milli amaçların dış baskılarla değiştirilmemesi, her uzanan borca uzanmayıp, haysiyetimizi korumalıyız" demesini bilen Aytür üzerinde düşünmek, Türkiyenin başına bu konularda örülecek çorapları anlamak için de faydalı olacaktır.

Bir memorandum

DPT Müsteşarı Memduh Aytür imzasıyla ve Konsorsiyoma verilmek üzere Maliye Bakanlığı ilgililerine sunulan memorandum, Aytürün görevinden alınma sebebini açıkça gösterecek mahiyettedir. Memorandumda özetle şu noktalara değinilmektedir:

1 — Türkiye, Konsorsiyom üyesi devletlerden sadece yardım alan bir ülke değildir. Türkiye, bu devletlerin de üyesi bulunduğu birçok batılı ittifakların üyesidir ve onlarla eşit haklara sahiptir. Bu bakımdan, Konsorsiyomla ilişkilerinin bu açıdan değerlendirilmesini istemektedir.

2 — Plân metodolojisi, Türkiyedeki kanunların tatbikatı, plân ve yıllık programların tatbikatı, bunlarla ilgili tedbirler, plân tercihleri, plân politikası üzerinde Konsorsiyom üyeleri tartışma açamamalıdır. Bu konularda mütalea beyan edemezler. Bunlara Türkiye karar verir.

Memduh **Aytür**
Doğru söyleyeni...

3 — Biz ihtiyaç bildirmeden, bize uzman ve teknik eleman teklif etmeyiniz. Bizim istemediğimiz yardım için teklifte bulunmayınız.

4 — Plânın, TBMM'den geçmiş temel bir milli tercih olduğunu unutmayınız. "Bunlar üzerinde Türkiye tarafından açık bir davet olmadıkça hiçbir yabancı, uluslararası kuruluş veya devlet müdahale veya görev hakkı ileri süremez.

5 — Yardımların sarfedildiği yerler hakkında bilgi istenmesi normaldir. Ancak bunların Türkiyedeki sarflarını yerinde incelemek amacıyla Türkiyede büro kurmanız kabul edilemez.

6 — Konsorsiyom kredilerinin başarıya ulaşması, bu kredilerin Türkiyenin kalkınma amacına yönelmesine bağlıdır. Kalkınma kredisi az bağıntılı, devamlı, yeterli olmalıdır. Program kredileri hiç olmazsa yıllık taahhütlere bağlanmalıdır. Para Fonu, Uluslararası ve Avrupa Para fonlarının verdiği krediler Konsorsiyom kredileri içinde hesaplanmamalıdır.

7 — Proje kredilerinde yeni bir usul tespit edilmelidir. Her projeye, genel olarak, Türkiyeye kredi veren bütün ülkelerin firmaları katılmalı, tek devletin firmalarının girebileceği ihale usulü terkedilmelidir. Projelerde çabukluk sağlamak için, bunların ekonomik ve ticari fizibilite hesaplarının Türkiye tara--ından yapılması yeter sayılmalıdır. Projelerin tetkikinde, projeyi yapan firma ile birlikte fizibilite hesapları yapılmalıdır. Ve her ne olursa olsun, proje tetkikleri aylarca uzatılmamalı, tetkikler için belli sürelerle sınırlama yoluna gidilmelidir.

8 — Konsorsiyom çalışmalarında da şu usûller izlenmelidir:

a) Programlar ve beş yıllık plânlar Türkiye tarafından hazırlanmadan, Meclislerden çıkıp kesinlik kazanmadan, Türkiyenin tercihleri etki altında bırakılmamalıdır. Bir önceki yıl uygulamasına "ıttıla kesbedebilirsiniz", yeni yılın programı hakkında da "telâkki etmek" hakkınız vardır.

b) Konsorsiyom üyeleri ile Türkiye arasında yapılan ikili taahhüt anlaşmalarında, üyelerin iki taraf arasındaki ekonomik, ticari ve diğer meseleleri ileri sürüp, baskı aracı haline getirmeleri önlenmelidir.

9 — Konsorsiyom toplantıları, asıl amacı geciktiren yan konulara tahsis edilmemelidir. Bu konuda BİAC Raporu, yabancı sermaye kanunu vs. tartışmaları Örnektir. Bu gibi yan konuların görüşülmesinde meselelerin eksperi olmayanların katılması, bir OECD uzmanının tâbiri ile "banalite"lerin ileri sürülmesine vesile teşkil etmektedir. Bu, önlenmelidir. Konsorsiyomu bu durumdan kurtarmak şarttır.

10 — Konsorsiyom çalışmalarına ve Konsorsiyom faaliyet gruplarının çalışmalarına, karar alma safhalarına Türkiye de katılmalıdır.

11 — Konsorsiyomun Türkiye ile yapacağı temaslarda muhatap, Maliye Bakanlığıdır. Devlet Plânlama Teşkilâtı ile temaslar gerekli hallerde yapılmalıdır.

Memorandumda ayrıca şöyle denilmektedir:

"Plânın, Büyük Millet Meclisinin onayından geçmiş temel bir milli tercih olduğunu unutmayınız. Bu tercihler üzerinde hiçbir yabancı, hiçbir uluslararası kuruluş veya

devletin müdahale veya görevi kabul edilemez. Konsorsiyom toplantıları, asıl amacı geciktiren yan konulara tahsis edilmemelidir. Bu konudaki BİAC, yabana sermaye konuları örnek verilebilir. Bu gibi yan konularda görüşmelere eksper olmayanların katılması bir OECD uzmanının ifadesi ile 'banalite'lerin ileri sürülmesine vesile teşkil etmektedir. Konsorsiyom bu durumdan kurtarılmalıdır.."

Aytürün karşı koyduğu bir baskı da Konsorsiyum ülkeleri ile AID'nin "halisane bir isteği" ile ilgilidir. "Sizin sektör plânlamanızı ve önemli projelerinizi biz yapalım. Siz yapsanız bile, nasıl olsa bunları biz de ayrıca incelemekteyiz. Size iki kere iş olmasın" diyen bu kuruluşlara Aytürün verdiği cevap şu olmuştur:

"— Bazı ülkeler ve bazı kuruluşlar bize bedava proje yapmak istemektedirler. Bedava proje yapmak isteyen bu kuruluşlara karşı dikkatli olmamız gerekir. Aksi takdirde plânı biz değil, yabancılar yapmış olur. Projeleri biz hazırlarsak, bunun halka yararları da olacaktır. Meselâ AID'nin yaptığı bir teklife göre, 200 milyon lira tutan Elazığ Bakır İşletmesi tesisleri, kendi imkânlarımızla 50 milyon liraya çıkmıştır. Dört misli ucuza çıkan bu tesisin proje şartlarına uygun olarak tam randımanla çalıştığını bizzat yerinde gördüm.."

Bu yolu da tıkamak için mücadele eden Aytürün yabancılarca neden sevilmediğini, Demirel Hükümeti sırasında, Gökçekaya Baraj Santralı için Morrison firmasının proje teklif maliyetinin 150 milyon lira kadar üstünde bir teklifle ihaleye katılması göstermektedir.

Aytürün, Plânlamaya yaptığı veda ziyaretinde arkadaşlarına söylediği söz şu oldu:

"— Şimdi durumu hemen Washington'a bildirmişlerdir..."

Tehlikeli yol

Merkez Bankası Genel Müdürünün, Banka Kuruluş Kanunu hükümleri bir yana itilerek görevden alınması, bütçenin açık olduğu, masrafların devamlı artma eğilimi gösterdiği ve enflasyonist şartların kemale erdiği bir ortamda çok dikkat çekicidir. İlgili kanun hükmünce, genel müdürün, banka müdürler, kurulunun, genel müdürün icraatı, başarısı konusunda yapacağı incelemeden sonra varacağı karara bağlı teklifi üzerine Maliye Bakanının görüşü sorulmak suretiyle görevden alınması gerekmekte, ayrıca, beş yılı doldurmadan böyle bir işleme gidilemiyeceği belirtilmektedir. Hükümetin, iki Bakanın teklifiyle aldığı kararda ise, 1715 sayılı kanunun, Merkez Bankasının genel müdür tayin ve görevden alınması ile ilgili 77. Maddesine uyar bir taraf yoktur.

Her ülkede olduğu gibi Türkiyede de ekonomik ve malî politikada farklı bir yol izleyecek hükümetler karşılarında en büyük engel olarak Merkez Bankası yöneticilerini bulmuşlardır. Merkez Bankasına ve onun Genel Müdürüne tanınan bu farklı durum, Genel Müdürün görevlerinin önemine denktir. Devletin hazine imkânlarına giden yolun ağzında bekleyen Genel Müdür, Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin Başkanı ve Krediler Nâzım Heyetinin üyesidir, diğer birçok kuruluşlarda da iç ve dış ekonomik meselelerde karara etkide bulunabilme yetkisine sahiptir. Bu, görevden alma işleminin önemi de buradan gelmektedir.

Merkez Bankası konusunda en tehlikeli icraat, hiç şüphesiz, emisyon musluklarının tekrar açılması yoluna gidilmesidir. 1965 yılında yüzde 10'a yaklaşan fiyat artışlarına paralel olarak tedavüldeki banknot hacmi de yüzde 14 oranında artmış, banknot 6.335 milyardan 7.217 milyara çıkmıştır. Banknot hacmindeki artış 1966 yılında da devam etmektedir. 22.1.1966 tarihli Merkez Bankası bülteninde 7.217 milyar görünen banknot miktarı, Şubat ayının 19'unda 7.223 milyara çıkmıştır. Son olarak geçen haftaki bültende bu rakam 7.322 milyardır. 1966 başından bu yana emisyondaki artış 106 milyon lirayı bul

Ziya Kayla
Bir kurban daha

Emisyondaki artışlar, normal bir konjonktür içinde tehlikeli görülmeyebilir. Ekonominin "kendi kendini yağlaması" için bu, şart olabilir. Ancak konjonktürün seyri de iç açıcı değildir. Geçen yıl oniki ayda 30 puvan artan fiyatlar, 1966 nın ilk ayında 9 puvan artmıştır. Bu, 1966'nın fiyat artışlarının 4045 puvana erişeceğine, yüzde artışın 1965'deki yüzde 8,9 yerine yüzde 12'ye çıkacağına işaret etmektedir.

Hükümet, gerçekçi bir gelir hesabına dayanmayan, bu hesaplara rağmen açık olan bütçesiyle, sağlam gelir kaynakları bulacağına, önündeki bazı imkânları kullanmak isteyeceğe benzemektedir. İlgililer, şöyle demektedirler:

"Hükümet, 1966 Bütçesinin 1965 Bütçesinle oranla 2 milyara yakın kabarık olmasından yararlanmak, böylece emisyonu artırmak istemektedir. Genel Bütçenin yüzde 8'i kadar bir emisyon yapılması mümkündür. Ayrıca, Para Fonu ile yapılan bu anlaşmaya rağmen, zorlayıcı sebeplerle avans oranının yüzde 10'a çıkarılması da mümkündür. Hükümet buralardan 500 milyon liraya yakın bir emisyon imkânı bulabilir. Ancak, bu yol çıkar yol değildir. Fiyat artışlarına karşı hem bu yolu izlemek, hem de 'fiyatı artan malları ithal ederim, olur biter' demek, Türkiyeyi tekrar enflâsyon batağına sürükleyecektir. Bunun sonu, Para Fonunun Türkiyeye acele gelmesi ve devalüasyon istemesine kadar uzanabilir."

DPT Müsteşarıyla Merkez Bankası Genel Müdürünün görevlerinden alınmaları, AP İktidarının hangi yolun yolcusu olduğunu ve memleketin nasıl bir ortama doğru itildiğini gösterecek önemdedir. Devletin kilit noktaları üzerindeki bu tasarruflar endişeleri gündengüne artırmaktadır. AP iktidarı artık, ikaz sınırını geçmiş bulunmaktadır.

Afrika

Baş döndüren tempo

Siyah kıta Afrikadaki bütün olaylar, ötedenberi, büyük bir hızla gelişmektedir. Bilindiği gibi, sömürgeciliğe en geç açılan diyar olduğu halde, Afrikanın, hemen her tarafının yabancı boyunduruğu altına girmesi çeyrek yüzyıldan fazla sürmemiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra bağımsızlıklarını en son alan ülkeler de, Afrika ülkeleridir. Fakat, bu koca kıtanın bağımsızlığı onbeş yıldan daha az zamanda gerçekleşmiştir. Ekonomik bakımdan geri kalmış ülkelerin çoğunda görülen siyasal huzursuzluklar da Afrikaya çok geç gelmiştir. Ancak, hemen hatırlanacağı gibi, son üç - dört ay içinde, Afrika devletlerinde görülen darbelerin sayısı yarım düzinenin çok üzerine çıkıvermiştir.

Bütün bu olayların dünyanın başka taraflarında alışılmadık bir hızla gelişmesine bakarak, Afrikada görülecek hiçbir olay, siyasal gözlemcileri gereğinden fazla şaşırtmamalıdır. Fakat, geride bıraktığımız hafta içinde siyah kıtada öyle bir olay geçmiştir ki, bu gerçek herkes tarafından bilindiği halde, gene de pek çok kimsenin parmağı ağzında kalmıştır.

Eski düşman, yeni dost

Batı Afrikadaki fransızca konuşan devletler içinde ilk bağımsızlık kazanan Ginenin devlet başkanı, ünlü Sekou Touré, daha bundan birkaç hafta öncesine kadar, devrik Gana devlet başkanı Nkrumahdan pek fazla hoşlanan bir adam değildi. Zaten bu iki yönetici arasında mevcut bazı görüş ayrılıkları yüzündendir ki, uzun süredir Batı Afrika devletleri arasında kurulması düşünülen, hattâ 1961 yılında bir biçim verilmek istenen birlik, şimdiye kadar bir türlü gerçekleşememiştir. Oysa, geçen hafta önce Adis Ababadan, sonra da Konakriden alınan haberler, Touré'nin, Akrada devrilen Nkrumaha kendi devlet başkanlığı koltuğunu sunduğunu gösteriyordu. Yedi yıllık bir geçimsizlikten sonra birdenbire beliren bu muhabbet, bütün dünyada yalnız şaşkınlık yaratmakla kalmadı, ortaya çeşitli yorumların atılmasına da yol açtı.

Afrikadaki olayların gelişme temposu bizim alıştığımızdan çok hızlı olduğuna göre, Touré- Nkrumah bağıntılarının önümüzdeki günlerde ne yenilikler göstereceğini şimdiden kestirmek mümkün değildir. Fakat, ileride durum değişse bile, Touré'nin, yerini, bir zamanlar pek hoşlanmadığı başka bir devlet adamına bırakmaya kalkışması, üzerinde dikkatle durulması gereken bir olaydır.. Anlaşılan, Touré," Afrikada son günlerde bir salgın halini alan darbe modasının Gineye de geçmesinden korkmaktadır ve siyah kıtadaki bu tehlikeli gidişi durdurmak için birşeyler yapmak zorunluğunu duymuştur.

Kwama Nkrumah
Oyuna getirildi

Fakat, gerisinde, yatan düşünceler ne olursa olsun, Touré'nin yaptığı bu jestin sembolik olmaktan öteye gidemiyeceği açıktır. Bir kere, şu sırada Gine de çeşitli ekonomik ve sosyal güçlüklerle karşıkarşıya bulunmaktadır. Şimdi devletin başına kendi ülkesinden atılmış, üstelik başka bir dili konuşup başka bir sömürgeci geçmişten gelen yabancı bir politikacının getirilmesiyle, Ginedeki güçlükler daha da çoğalacaktır. İkincisi, Touré de kendi otoritesini kimse ile paylaşmak istemeyen bir yöneticidir. Nkrumaha verilen devlet başkanlığı statüsü, önünde sonunda, yetki ve sorumları olmayan bir statü olmaya yönelecektir. Nkrumah gibi bir politikacı, acaba ne kadar bir süre böyle, ismi var cismi yok bir statü ile kendini avutacaktır? Bu sorunun karşılığını vermek kolay değildir.

Şüphesiz,. Nkrumah, kendisi için hiç de hoş olmayan bu hediyeyi kabul ederken, herşeyden çok, Ganadaki durumun günün birinde kendi lehine döneceğini, Gana halkının kendini önünde sonunda yeniden Akraya çağıracağını düşünmüştür. Oysa, Akradan gelen haberler, yeni Gana yönetiminin yerini hergün biraz daha sağlamlaştırdığını göstermektedir. Nkrumaha bağlı liderlerin pek çoğu, birer birer, yeni rejime bağlılıklarını açıklamaya' başlamışlardır. Bu arada, eski devlet başkanının en yakın çalışma arkadaşlarından biri olan Dışişleri Bakanı Alec Quison - Sackey de, Nkrumahla beraber çıktığı Uzak Doğu yolculuğundan Adis Ababaya döneceğine, soluğu Londrada almış ve yeni düzene katıldığını ilân etmiştir. Bunun, Nkrumah için önemli bir darbe olduğu açıktır.

Tanıyanlar ve tanımayanlar

Geçen hafta Adis Ababada toplanan Afrika Devletleri Teşkilâtı, Gana meselesi yüzünden, ciddi parçalanma tehlikesi geçirmiştir. Gerçekten, bir yandan Afrikanın mutedil olarak bilinen devletleri Akradaki, hükümet darbesini bir olup bitti kabul edip, yeni Gana düzenini temsil edenleri konferans masası başına almak tezini savunurlarken, öteyandan Mali, Gine, Tanzanya, Mısır, Somali, Kenya ve Cezayir temsilcileri, Nkrumaha olan bağlılıklarını bütün dünyaya anlatmak niyetiyle, Konferanstan çekilecek kadar ileri gitmişlerdir. Gerçi Konferansın ikiye bölünmesinde Rodezya konusunda beliren görüş ayrılıklarının da payı vardır ama, Gana meselesi ondan da baskın çıkmıştır.

BIR ADET

OPON

SİZİ
HUZURA KAVUŞTURUR

Boş yere ıstırap çekmeyiniz

OPON,
baş, diş, adale, lumbago,
romatizma ve sinir
ağrılarını teskin eder

OPON,
günde 6 tablete kadar
alınabilir

(Yeni Ajans: 1463) — 62

Tüli'den haberler

NATO'dan bir misafir

parlâmentoda NATO'ya karşı konuşmaların yankıları kaybolmadan Paristen NATO Genel Sekreteri Brozio geldi. Uzun boylu, italyandan çok ingilize benzeyen yaşlı diplomat Brozio, yanında eşi, genç ve güzel sekreteri ile birlikte uçaktan inince, türk kadınları biraz hayal kırıklığına uğradılar. Galiba Muharrem Nuri Birgi bir azizlik etmiş, Madame Brozio'nun çok şık ve hoş bir kadın olduğunu söylemişti. Halbuki uçaktan inen yeşil mantolu, beyaz pike şapkalı kadının şıklıkla hiç bir ilgisi yoktu. Yaşlı bir italyan kadınıydı, çok konuşuyor, durmadan sualler soruyordu. Protokol Genel Müdürünün eşi Lâle Kura ile mihmandarlığını yapan Nur Söylemezden Ankara ve Türkiye üzerine pek çok şey öğrenmiş olacak. Hitit Müzesi, Atatürk Anıtı, hele Olgunlaşma Enstitüsündeki gezilerden çok hoşlandı. Orduevindeki berberi ise çok sevdi. Çünkü bu berber, Bayan Brozio'nun tipini hayli değiştirdi. Türkiyeden götürdüğü güzel hatıralardan biri de bu yeni saç biçimi olabilir.

Gürselin sağlık durumu yüzünden, NATO Genel Sekreteri ve eşi de Ankarada harem ve selâmlık tar zında ağırlandılar. Başbakan Demirel, Orduevinde, yalnız erkeklere bir öğle yemeği verdi, Bayan Çağlayangil ise Hariciye Köşkünde, yalnız kadınlara yine bir öğle yemeği.. NATO'lu misafirler bir gece de Norma operasını seyrettiler. Tereciye tere satmak biraz güçtür. Brazio ve eşi hem italyan, hem de İtalyanın opera seven neslinden. Üstelik, Maria Callas'ın da dostları. Ama yine de, türk Norma'sını pek beğendiler. Özgül Tanyeri, Norma gibi güç bir operayı haftada iki gece söylemesine rağmen çok iyiydi, bilhassa Castadiva'da...

NİKÂH — AKİS yazı ailesinden Teoman Erel de bekârlığa veda etti.Önceki hafta Çarşamba günü Türk Ocağı salonunda yapılan nikâh töreni çok renkli oldu. Salonu dolduran davetliler, saat 17'de salondan içeri giren İnönüyü gördüklerinde önce gözlerine inanamadılar, sonra da heyecanla alkışlamağa başladılar. Teoman Erelin tanıklığını İnönü, Gül Neşe Kutlunun tanıklığını ise Albay Talât Özbarut yaptılar. Tanıklar evlenme defterini imzalarlarken dakikalarca alkışlandılar. Albay Talât Özbarutun kürsüye çıkarken İnönünün elini öpmesi ise heyecanı daha da artırdı.

"Çıktık açık alınla.."

Haldun Dormen ve arkadaşları "Çıktık açık alınla on yılda her savaştan" marşını söylüyorlar. Geçirdiğimiz hafta Dormen Tiyatrosunun onuncu kuruluş yılını kutladılar. Tiyatro bu yıldönümünde bir festival düzenledi. On yılda oynanan eserler yeniden sahneye konu luyor. İlk oyun, "Cengiz Hanın Bi sikleti" idi. Sekiz yıl önceki kadrodan, sahnede yalnız Altan Erbulak kalmıştı. Öteki oyuncuların hepsi yeniydi, Kolej sahnesinden yetişen. Nevra Şirvan da ilk defa bu oyunda sahneye çıkıyordu. Gala gecesi hayli kalabalık, kadın seyirciler birbirinden şıktı. Betül Mardin ve Güler Erenyol, şıklıkları kadar heyecanları ile de dikkati çekiyorlardı.

Sosyete buruncusu Dr.

İstanbul sosyetesinin güzel sesi, donjuanlığı ve sihirli elleriyle tanınmış bir doktoru var: Erdoğan Konuk. Evlendikten sonra donjuanlığa veda etti, fakat sesi hâlâ güzel, ellerine de söz yok. Geçenlerde burnunu kıran İpek Menderese yap tığı ameliyat, genç kadının güzelliğini hiç bir şekilde bozmadı. Erdoğan Konuk yalnız kırılan burunları tamir etmiyor, tabiatın kusurlu yarattığı burunları da değiştirerek, sos-

yeteyi aynı biçim burunlarla dolduruyor!.. Üniversite Profesörler Kurulunun bir oyununa gelip istifa etmek zorunda kalan Dr. Konuk bundan sonra estetik ameliyatlara daha çok vakit ayırabileceği için kadınlar çok memnun, fakat Profesörler Kurulunun oyunu yenir yutulur gibi değil doğrusu...

Matbaacılık gelişiyor

1967 yılı Mayıs ayında Tokyoda yapılacak olan "Asya Matbaacılık Konferansı" ile ilgili olarak Yakın Doğu memleketlerinde bir inceleme gezisine çıkan on kişilik tanınmış bir japon yayın ve turizm heyeti, Shoichi Noma'nın başkanlığında Ajans-Türk Matbaasını ziyaret etti. Türk - japon bayraklarıyla süslenen matbaada birbuçuk saat kadar kalan misafirler, iki eski ve dost memleket arasında yayın alanında yapılacak işbirliği konusunda

Evliyagil, japon heyetine Ajans-Türkün armağanını sunuyor
Dostluk ilişkileri

görüşlerini açıkladılar. Türkiyede matbaacılığın çok geliştiğine şahit olduklarını belirten heyet başkanı Shoichi Noma, bilhassa Ajans-Türkün kabartma türk seramik ve takvim baskılarına hayran kaldıklarını söyledi. Heyet mensuplarına Ajans -Türkte basılan kabartma türk röprodüksiyonları hediye edildi.

Sosyete çok hızlı

Şıklıktan geçilmeyen toplantılarda, bir süredenberi kadınların ağzında yeni bir sakız var, hastahanelerin acıklı halini anlata anlata bitiremiyorlar. Onları dinlerken insan, gayrıihtiyari, üniversite kliniklerinde şimdiye kadar perişan olmuş hastalara nasıl gözyumulmuş, diye düşünüyor. Buzdolapları çalışmıyormuş, çarşafları temiz değilmiş, mutfakta pişen yemekler yenilmez cinstenmiş filân... Hanımlar kolları sıvayıp, devlet babaya destek olmak, hastahaneleri devlete yük olmaktan kurtarmak gayretindeler. Herkesi yardıma çağırıyorlar, işadamlarını, bankaları seferber ediyorlar. Bu hız böyle devam ederse, üniversite klinikleri yakında cennete dönecek. Tabiî, alkışlanacak bir durum. Yalnız, hastahanelerimizin devlete yük olmaması için başka yollar da var. Sağlık plânıiyi yürütülse, sosyalizasyon gerçekleşse, derneklere yardımda bulunan işadamları biraz daha çok vergi ödemeyi göze alsalar, sadece hastahaneler değil, memleket bile cennete dönebilir. Güzel kadınlar bu yolda da bir baskı yapabilseler...

Kireçlenme başladı..

Senatör Cahit Okurer, tiyatrodan başka lâf etmez oldu. Birkaç yıl önce türkçeye çevirdiği "Kireçli Bahçe" adlı oyun yakında sahneye konuluyor. Oyunu Cüneyt Gökçer sahneye koyuyor, gençkız rolünü de kızı Deniz Gökçer canlandırıyor. Velhasıl, Cahit Okurerin memnun olması için bütün sebepler mevcut. Yalnız, bu işten, gerçek tiyatroseverler memnun değiller. "Kireçli Bahçeye gelinceye kadar pek çok oyun var, onlar niçin sahneye konulmaz? Bu gidişle Devlet Tiyatrosunun bahcesi de kireçlenecek" diyorlar. Son oyunlara bakılırsa, kireçlenme başladı bile!..

SOSYAL HAYAT

Dernekler

Değişik bir toplantı

Müzehher Çubukgil, AKİS muhabirine baktı, gülümsedi ve:

"Yok" dedi, "emin olun, vaktimizi hep çaylarla, balolarla, şık toplantılarla geçirmiyoruz. Ama, bir derneğin amacım yerine getirebilmesi, hiç şüphe yok ki, herşeyden önce paraya bağlıdır. Gelir sağlamak için, biz de zaman zaman cazip toplantılar yapmak zorundayız. Bu toplantılara katılan kadınlarımızın amacı da, emin olun ki, yalnızca çay içmek ve laflamak değildir. Her toplantı ilginç bir kültürel konuyu ele alır, toplum için çalışmanın zevkini, muhtelif yollardan davetlilere aşılar. Her toplantıda, yetiştirme yurtlarına, Keçiören Çocuk Yuvasına giden ekipler biraz daha güçlenir, yeni elemanlara, yeni imkânlara kavuşurlar."

Olay, geride bıraktığımız hafta içinde Çankayada, İngiliz Büyük Elçiliğinin, Kraliçe Elizabeth'in büyük bir portresi ile süslenmiş, geniş salonlarında geçti. O gün, İngiliz Büyük Elçisinin eşi Lady Allen, üyesi bulunduğu Çocuk Sevenler Derneği yararına, evinde büyük bir toplantı düzenlemişti. Ninette de Valois ise, aynı vesile ile misafirlere, bale üzerinde, gösterili bir konuşma yapacaktı.

Bilindiği gibi, son günlerde Başkentte, derneklerin çay vermekten öteye gidemediklerine dair iddialar dolaşmaktadır. AKİS muhabiri, birkaç gün önce Keçiören Çocuk Yuvasında, işbaşında gördüğü üyeleri bu defa, bale dersini ve arkadaşlarıyla beraber bu dersin demonstrasyonunu yapan Meriç Sumerin zarif hareketlerini merakla izlerken buldu. AKİS muhabirine dernek hakkında bilgiyi Tanıtma Komitesi Başkanı Müzehher Çubukgil verdi.

Küçümsenemiyecek işler

Çocuk Sevenler Derneği devletin yetiştirme yurtlarında, Keçiören Çocuk Yuvasında, Islahevinde, çocuklara yardımcı olmaya çalışan bir dernektir. Başlıca amaç, çocuklara, muhtaç oldukları anne şefkatini ve ilgiyi verebilmek, çocukların bu yönden manevi ihtiyaçlarını karşılamaktır. Ama bunun yanında, bazı maddi ihtiyaçların karşılanmasında da devlete veya köklü kurumlara yardımcı olmak zorunluğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Meselâ bir ekip hergün Keçiören Çocuk Yuvasına gitmekte ve sabah saat 9'dan 12'ye kadar, çocuk bakımında hemşirelere yardımcı olmaktadır. 550 çocuğa bakmak için ancak 40 küçük hemşire yardımcısının mevcut olduğu düşünülürse, hergün yuvaya giden üyelerin, kendi kendilerini tatminden ötede, işe yaradıklarını kabul etmek zorunluğu kendiliğinden ortaya çıkmış olur. Diğer yetiştirme yurtları Aktaş'a, Gaziye, Zirkayaya değişik ekipler, belirli sürelerde gitmekte ve çocuklarla irtibat kurarak, onlarla sohbet ederek, onların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadırlar. Devlet, çocukların maddi ihtiyaçlarını gerçekten karşılamaktadır ama, bir spor sahasının açılmasında veya bir gezinin düzenlenmesinde yöneticilere yardımcı olmak, devlet eliyle yapılan işlere başka bir hava vermektedir. Nihayet, bu çocukların hep kendi çevrelerinde kalmamaları ve değişik çevrelerden kimselerle irtibat kurmaları da

Öğretmene dokunmayın!

Victor Hugo "insanı tanrı yaratır ama, onun kafasının mimarı öğretmendir" demiş. Öğretmen bu anlamda gerçekten çok büyük kişidir. Bir bakıma, anne gibidir: iyiliği, kötülüğü, doğruyu, yanlışı çocuğa, tıpkı anne gibi, çocuk kişiliğini bulurken, o öğretir. Ama çocuk büyüdükçe, annesinin birçok şeyleri bilmediğini anlamaya, onda aksayan tarafları, onun zaaflarını, duygusal bir takım davranışlarını farketmeye başlar. Halbuki, öğretmen onun için bilerek anlatan, bilerek seven, aldanmaz, yanılmaz bir semboldür. Öğretmenin etkisi bu yüzden çok büyüktür. Evet insanları tanrı yaratır ama, mağara adamı ile bugünün adamı yanyana konulunca, öğretmenin rolü kendiliğinden ortaya çıkar. Ne var ki, bu sonuca varmak için öğretmen, çocuğa yalnızca alfabeyi, yalnızca kerrat cetvelini veya geometri teoremleri ile fizik formüllerini öğretmekle yetinemez. Öğretmenin en baştaki görevi, çocuğa insan olmayı, iyi yurttaş olmayı öğretmektir. Meselâ Birleşik Amerikada en önemli ders, yurttaşlık dersidir. Bu derste öğretmen, devlet yönetimiyle ilgili kanunlardan çok, çocuğun, yaşadığı topluma getirebileceği şeyler üzerinde durur, ona doğruyu, iyiyi seçmesini öğretmeye çalışır. Bunun ise başlıca dayanak noktası anayasadır. Çünkü anayasa, dünyanın her yerinde politikacıların elinde şekil değiştirebilecek olan kanunlara yön verir, onların doğru yoldan şaşmasını önleyici bir teminattır. İyi vatandaş, anayasasını din kitabı gibi bilmelidir. Kanunlar, devir devir, menfaat zümreleri elinde hamur gibi yoğurulmuştur ama, anayasalara dokunulduğu pek görülmemiştir.

Büyük Millet Meclisinde konuşan AP'li Millî Eğitim Bakanı, öğretmenin Anayasadan söz edemiyeceğini söylemiş. Üzüntümün büyük bir kısmı, bu sözleri, uzaktan tanıdığım sayın Orhan Dengizin söylemiş olmasıdır. Dengiz, Atatürk Lisesinde oğlumun öğretmeniydi ve bildiğime göre, çocuklara yalnızca coğrafya dersi öğretmekle yetinen bir öğretmen de değildi. Ne yazık ki uzaktan iyi bir öğretmen olarak tanıdığım Orhan Dengiz şimdi yalnızca AP'li bir politikacı olarak konuşuyor. Sadece konuşsa gine neyse. AP iktidara geleli, Milli Eğitim Bakanlığı içindeki icraat, atatürkçü öğretmene, mücadeleci, gerçekci öğretmene indirilen darbe, sözlerin çok ötesinde, derin bir anlam taşımaktadır. Herşey gösteriyor ki, gerçekleri konuşan, Anadolunun eğitim girmemiş, karanlıklarda kalmış, nurcularla, hilafetçilerle kuşatılmış ücra köşelerine gerçeği, uygarlık ışığını götürmek hırsından başka hırs taşımıyan devrimci öğretmenleri komünistlikle suçlayan çıkarcı ve cahil zihniyet bugün Bakanlığa tam anlamıyla hakim olmak üzeredir.

Cumhurbaşkanlığı kontenjanından Senatoya girinceye kadar politikayla hiçbir ilgisi bulunmayan, mesleğindeki bilgi ve başarısıyla tanınan ve Senatoda da daima bu yönde olumlu, çalışmalar yapan, Milli Eğitim Bakanlığının bir eski mensubu, sayın Zerrin Tüzün, Milli Eğitim Bakanlığındaki son tayinlerin bir dernek baskısı altında yapıldığı söylentisini Meclise getirmiş ve öğretmenler arasında başgösteren huzursuzluğu söz konusu ederek, Senato araştırması istemiştir. Ne yazık ki, tabii senatör Mehmet Özgüneşle ortaklaşa verilen bu önerge reddedilmiştir!..

Fakat öyle sanıyorum ki, memleketteki ileri adımları ve atatürkçülüğü boğmak için girişilen bütün çabalar öğretmene vurulmak istenen darbe ile son bulacak ve AP, seçimlerden bu yana, geri kalan itibarının büyük kısmını da bu yolda yitirecektir. Çünkü bu defa baltayı taşa vurmuştur. Hiçbir ülkücü öğretmen, nakil ve tayin baskısı altında yolundan dönmez. Haksızlığa uğrayan her öğretmen, yüzlerle, binlerle öğrencisinin oyunu iktidardan koparıp götürmektedir. AP'li Milli Eğitim Bakanı Dengize, Coğrafya öğretmeni Dengizi zaman zaman hatırlamasını tavsiye etmek isterim. Belki, ancak o zaman ne kadar büyük bir güçlük içinde olduğunu anlıyacaktır.

Jale CANDAN

küçümsenemiyecek bir yeniliktir ve faydalıdır.

Üyelerin, çalışmaktan özellikle zevk duydukları bir yer de Çocuk Islahevidir. Çocukların Islahevinden çıkarken iş bulmaları konusu, çok önemli bir konu olarak ele alınmakta ve üyeler, meselâ kan dâvasından suç işlemiş bir çocuğun köyüne dönmeyip, yeni bir hayata başlıyabilmesi için seferber olmaktadırlar.

Bale gösterisi bitmişti. Komite başkanları yurt ekipleri için yeni üye kaydına başladılar.

Moda

Parisi fetheden sanatkâr

Chanel, bu mevsim, bir kere daha bütün Parisi fethetmiş bulunuyor. Chanel, kadınlığın hakim olduğu klâsik tayyörleriyle, kolyeleri, küpeleri ve teferruat zenginliğiyle hep aynı Chanel ama, bu mevsim gene ufak-tefek değişiklikler de yapmış. Meselâ şık blûzlu bahar tayyörlerinin ceketleri gene bluzun kumaşıyla astarlanmış, kol kapaklarında gene aynı kumaştan süsler, ve düğmeler var. Fakat bu defa, meselâ kol kapakları tam üstüste binmiyor. Bir uç diğerinden biraz kısa ve havada bitiyor.

Chanel bu mevsim, saçlara da büyük önem vermiş. Saçları muhakkak toplu istiyor. Büyük bir fiyonk ile, fakat çok derlitoplu şekilde, saçları ensede sıkısıkı hapsediyor.

Chanel'in altın tırnaklı, yuvarlak bombeli inci küpelerinin, uygun yüzükleriyle birlikte, bu yıl en az kolyeleri kadar meşhur olacağı söylenilebilir. Beyaz, krem, beyaz - kahverengi ekose üzerinde çok çalışan bu tecrübeli sanatkâr, kırmızıyı da ihmal etmemiş. En son yeniliği ise, vücuda çok yakın biçilmiş, düz hatlı bir tweed mantodur. Manto gizli düğmeli, belden kesikli ve yakasızdır. Daha çok, elbise hissi vermektedir. İçindeki şık erkek gömleğinin yakası ve bu yakayı kapatan eski zaman kravatı ile manto, çok genç bir havaya sahiptir. Çünkü, bu yaka ve siyah şifondan yapılmış fiyonk - kravat, mantonun yakasından dışarıya çıkmaktadır. Bluzun altından giyilen etek mantoya eş tweed'den yapılmıştır.

KRİZANTEM VE KILIÇ

Ruth Benedict'ten çeviren Türkân Turgut. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1966, 355 sayfa, 20 lira, Ajans Türk Matbaası.

"Krizantem ve Kılıç", adından da kolayca çıkarılabileceği gibi, Japonyanın kültür antropolojisini anlatan bir kitaptır. Kitabın yazarı, amerikalı Ruth Benedict adlı bir kadın antropologdur. Ruth Benedict, şair ve bilimle uğraşan bir insan olarak hayli eser vermiştir.

Adet ve geleneklerine çok bağlı, 19. yüzyıl başlarına kadar kapıları dış dünyaya sımsıkı kapalı, değişik düşünce ve karakterde bir ırk olan Japonlar hakkında, Japonyanın 1945 yenilgisinden sonra yapılmış bilimsel bir inceleme olan "Krizantem ve Kılıç", Japonyanın kalkınma mucizesine ışık tutan, Japonyayı ve japon halkını anlatan bir kitaptır. Bu tip incelemeler için yetiştirilmiş bir bilimci olan Ruth Benedict, kitabını hazırlamak için savaş içinde Amerikada yerleşmiş Japonlarla, savaş sonrasında ise istilâ orduları ile birlikte gittiği Japonyada, amerikalılara karşı savaşmış ve yenilmiş Japonlarla uzun görüşmeler yapmış, araştırmalarda bulunmuştur.

Ruth Benedict, bizzat kendisininde itiraf ettiği gibi, Amerikan Casusluk Teşkilâtının -CIA- bir üyesidir ve hazırladığı kitap, Amerika Birleşik Devletleri Harp Enformasyon Dairesinin Uzak Şark Bürosu ve Ecnebi Memleketlerin Morallerini Tahlil bölümünün siparişi üzerine yazılmıştır. Amerikanın temsil ettiği kapitalist ekonominin, askerî olduğu kadar ekonomik emperyalizmini de yeryüzünde genişletmek için bilimsel verilerden sonuna kadar istifade ettiğinin hazin bir itirafı olan bu kitabın, işin bu tarafı üzerinde hiç durulmadan ve iyi niyetle dilimize kazandırılması son derece yerinde olmuştur.

Japon kültürünün ve japon ırkının durumunu tesbit ve bunu amerikalıların işine geldiği şekle sokabilmek için yapılan bir çalışmanın sonuçlarının topluca elimizde olması, geniş ölçüde amerikan kültürünün etkisinde kalmaya başlamış olan memleketimizde de amerikalıların nasıl çalışabileceklerini göstermesi bakımından gerçek bir hizmettir. AID kanalıyla, Milli Eğitim Bakanlığına bağlıymış gibi kurdurulan ve aslında sadece amerikan istihbarat ajanlarına malzeme toplamaya yarayan "Test ve Araştırma Bürosu"nun, Türk Köyleri konusunda yaptığı araştırmalar ve bu araştırmaların sonuçlarını, Türkiyede bir tek kopyasını bile bırakmadan götürmeleri vakıası da hatırlanırsa, Ruth Benedict'in japonyada yaptığı çalışma daha iyi değerlenmiş olacaktır.

Nitekim, kitabı gerçekten başarılı bir çeviriyle dilimize kazandırmış olan Bayan Türkân Turgut, Sanayi Bakanı Mehmet Turgutun eşidir ve bir lisede ingilizce öğretmenliği yapmaktadır-, tercümesi için yazdığı önsözde, kitabın yazarının çabalarını şu sözlerle değerlendirmektedir: "Krizantem ve Kılıç, japon kültürünün yazıldığı âna kadar olan durumunu tesbit etmiştir. Bugün bu kültür, harp sonrası işgal politikaları ile birçok bakımlardan değiştirilmiştir. Bir fransız sosyologu ve sosyal psikologu olan Jean Stoetzel, ayni Japonya için 'Kılıçsız ve krizantemsiz' demektedir."

İş Bankası yayınları arasında yer alan, Bayan Turgutun nefis bas- 'kılıçsız ve krizantemsiz' demekte- tanımak isteyenlerce değil, bir milletin milli karakterinin değiştirilmesi için kuvvetli ekonomilere sahip ülkelerce nasıl bilimsel çalışmalar yapılabileceğini öğrenmek isteyen milliyetçi aydınlarca da dikkatle okunması gereken, son derece faydalı bir kitaptır.

JAPONYADA TATİL

Necmettin Alkanın anıları, Ankara 1966, Sevinç Basımevi, 304 sayfa 7,5 lira. İsteme adresi: Necmettin Alkan, Hakim Albay, Askeri Yargıtay Üyesi, Opera Meydanı - Ankara

Necmettin Alkan, halen Askeri Yargıtayda üye olan bir hakim albaydır. Meşhur Kore kafilelerinden birinde Koreye gitmiş, Kunuri savaşları sırasında orada bulunmuş, Korede bulunduğu günlerde de anılarını bir deftere not etmiştir.. Daha önce "Sakin Sabahlar Memleketinde Bir Yıl" adlı kitabıyla, türk savaşçılarının Koreye kadar olan Uzak Doğu yolculuklarını ve Koredeki cephe hayatını anlatan Albay, bu kere de, Korede görevliyken, Japonyaya bir tatil dolayısıyla yaptıkları seyahatin anılarını kitap haline getirmiştir.

Şair mizaçlı, edebi kabiliyeti yüksek, hukuk biliminin dar kalıp ve çerçevesini kırmayı bilen bir insan olduğu yazılarından anlaşılan

"Japonyada Tatil'in kapağı
İçi daha tatlı

Alkan, kitabında, Koreden uçakla hareketlerinden Japonyaya inişlerine kadar olan zamanı Öylesine tatlı ve akıcı bir dille anlatmaktadır ki-, insan anlatışın seyrine kapıldığından, ister istemez, ardı ardına sayfaları çevirmekte, sonra birden kendini Japonyanın o sihirli havasında, çarşıda, pazarda, halkın arasında bulmaktadır.

Tokyoda geçirilen onbir günlük bir tatilin hikâyesini böylesine ustalıkla anlatan Necmettin Alkanın neden sadece anı kitapları yazmakla yetindiğine şaşmamak mümkün değildir. Edebiyat dalının her türünde rahatça eserler verebilecek olan Hakim Albaya bu yolda yapılabilecek tarizlerin cevabı ise kitabın son sayfasında verilmektedir. Necmettin Alkan, kitabının sonunda, anıların dışında konularla da uğraştığını açıklamaktadır. "Ağlayan Geyik" adıyla ünlü halk şairi Aşık Veyselin hayat hikâyesinin ve "U rum Ateşi" adıyla da türk - yunan mücadelesinin hikâyesini hazırlamış olan Necmettin Alkan, bunların da kısa bir süre sonra yayınlanacağını haber vermektedir.

"Krizantem ve Kılıç" adlı eserde bilimsel yönden Japon ırkının özelliklerini ve milli Karakterini öğrenen bir insanın, Japonyada sadece onbir günlük bir tatil geçirmiş, ama görmesini ve yaşamasını bilmiş bir türk subayının anılarını da okuması halinde, Japonya ve Japonlar hakkında elde edeceği bilgi, yabana atılmayacak genişlikte ve derinlikte olacaktır.

İlhami SOYSAL

Türkiye

Kantarın topu kaçınca...

"Genç prodüktörlere, rejisörlere ve emekçilere büyük fırsat. + + + Film, maddî imkânsızlık yüzünden ortaya çıkamıyan kıymetlerin eserlerini, türk film dünyasına kazandırmak ve film yapmalarını mümkün kılmak maksadıyla, aşağıda yazılı imkânları iyi niyetli insanlara vermeyi kararlaştırmıştır. Şöyle ki; 1 — Çalışmak için büro, 2 — Baş rol oyuncuları, yardımcı rol oyuncuları, 3 — Yeteri kadar negatif, 4 — Yeteri kadar pozitif, 5 — Komple stüdyo işleri (dublaj dahil), 6 — Kamera, 7 — Foto direktörü, 8 — Işık teşkilâtı, 9 — Komple fotoğraf stüdyosu (ham maddesi dahil), 10 — Afiş-Lobi, 11 — Set malzemeleri (komple), 12 — Filmde gerekli bütün aksesuvarlar, 13 —- Yemek ser visi, 14 — Nakliye servisi, 15 — Yukarıdaki imkânları kullanabilmek için lâzım olan şartlar şunlardır: a — Prodüksiyon masrafları için 10 ilâ 15 bin TL. nakit para, b — Kendi emeği veya emekleri, c — Senaryo...".

Bu, Batıda arada bir rastlandığı gibi genç ve yeni sinemacılara fırsat sağlamak için büyük yapımevlerinin giriştikleri bir teşebbüs değildir. Bu, yine Batıda bazan devletin aynı amaçla giriştiği bir teşebbüs de değildir. Bu, az gelişmiş ülkelerden bazılarında sinema endüstrisini başlatmak için devlet eliyle girişilen bir teşebbüs de değildir. Yukarıda okuduğunuz ilân, bu yılın başlarında, kendisi de bir gecekondu yapımevi olan şirketlerden biri tarafından verilmiştir ve, "iki çıplak bir hamamda yakışır" sözüne uygun olarak, başka çıplakları da hamama çağırmaktadır. Sinemamızın içinde bulunduğu çıkmazı, anarşiyi ve dizginsiz gidişi bunun kadar kestirme ve açıklıkla ortaya koyan bir şey daha düşünülemez. Bu ilân aynı zamanda, yapımcılar arasında kırankırana bir mücadelenin alabildiğine hızlandığını da göstermektedir. Sinemamıza tek yararı, beklenen sonucu çabuklaştırması olacaktır.

Şey yarışı

Bu acayip ilân, gerçekte, sinemacılarımızın, kendi yarattıkları şartların nasıl esiri olduklarını, ipin ucunu nasıl kaçırdıklarını ortaya koymaktadır: Sinemamızdaki korkunç film enflâsyonunu daha da artıracak olan bu davranışın, aslında bu enflâsyonu önlemek için girişilen bir teşebbüsün sonucu olduğunu belirtmek, kontrolün elden nasıl kaçtığını anlatmaya yeter.

Mesele, büyük yapımevlerinin, zararı kendilerine de dokunan bu enflâsyonu önlemek amacıyla küçükleri temizlemek için giriştikleri ümitsiz çabadan doğdu. Önce piyasayı dedikodusuyla altüst eden bir, "tekel kurma" başlangıcı ortaya çıktı: İki büyük yapımcı birleştiklerini açıkladılar ve uzun bir yapım listesi ilân ettiler. Ancak, sinemacılarımız arasındaki her çeşit birleşme teşebbüsleri gibi bu da fiyaskoyla sonuçlandı. Buna rağmen, büyük yapımcılar, küçükleri piyasadan silmek için zaten en azından bir düzine olan yıllık film yapımlarını aşağı - yukarı bir katına çıkarmağa kalktılar. Birbiri ardından yirmişer, otuzar filmlik listeler açıklanmağa başlandı. Fakat bu listeler küçükleri geriletmedi; aksine, ancak enflâsyon şartları içinde varlıklarını yürütebilecek olan küçükler bunu kendilerine en uygun gelecek bir mecraya saptırdılar. "Büyüklerin nisbeten pahalı olan -200 ile 400 bin liralık- filmlerine karşı, nisbeten ucuz olan -100 ile 150 bin liralık- filmleri sürmeye başladılar. Hattâ bununla da kalmayıp, film maliyetlerini daha da düşürebilecek usullere -içiçe çevrilen filmler, yerli ve yabancı kopyalar, yıldızsız filmler...- başvurdular. Böylelikle sonunda iş, yılda 200 filmlik bir yapıma ve yukarıdaki ilâna gelip dayandı.

Bu "şey yarışı"nda en çok zararlı çıkanlar, kendilerine bir vakitler belbağlanan genç, ortayaşlı yönetmenler oldu. Her biri kendi başına

"SONU Belirsiz bir savaş "a atılan ve bu savaşı yüzlerinin akıyla bitireceklerini savunan bu yönetmenlerin yenik düştükleri artık inkâr edilemiyecek şekilde ortaya çıktı. Bir zamanlar mutlaka kurutulması gerektiğini ileri sürdükleri bataklıkta sonradan mucize yaratmağa kalkanlar, her yönden yanlış temellere oturtulmuş bir sinemada bu direnmenin boş olduğunu, daha on yılı bile doldurmadan kabullenmek zorunda kaldılar. Şimdi 1958'deki "Üç Arkadaş"a kadar şöyle bir geriye bakınca, o "kalburüstü" filmler birer bataklık çiçeğinden fazla bir özellik taşımıyorlar.

İspanya

Uluslararası stüdyo

Amerikalılar Hollywood'dan Avrupaya göç edelidenberi Batı Avrupada, İtalyadan sonra, uluslararası stüdyo özelliğini taşıyan tek ülke İspanya oldu. Her ne kadar İspanya Romanın "Cinecittâ"sı gibi büyük bir sinema sitesine sahip değilse de, İspanyanın çölden karlık bölgelere kadar değişen iklimi, tabiat manzaraları, çok düşük ücretli el emeği ve ordu birliklerinin yabancı sinemacıların emrine figüran olarak cömertçe sunulması, bu ülkeyi Hollywood göçmenleri için ideal bir çalışma yeri. yapmıştır. Bundan dolayıdır, ki İspanyanın 1965'te çevirdiği yerli ve ortakyapımları hemen hemen birbirine eşittir: 45 yerli, 41 ortakyapım.

İspanyayı uluslararası stüdyo kılığına sokan, amerikalı yapımcı Samuel Bronston'du. Ancak Bronston kendi açtığı bu çığırda kısa zamanda çok sayıda rakiple karşılaştı. Şimdi İspanyada James Bond'lardan kovboy filmlerine, tarihî filmlerden süperprodüksiyonlara kadar çeşitli yabancı filmler çevrilmektedir. Bir yanda İkinci Dünya Şavaşını anlatan "Battle of the Bulge-Bulge Muharebesi"nin dekor kalıntıları, bir yanda "Dr. Zhivago-Dr. Jivago" için Birinci Dünya Savaşındaki Moskovanın bütün bir mahallesinin dekorundan kalanlar, bir yanda, Çin Hindi savaşlarını anlatan "The Cebturions"tan kalanlar İspanyadaki sinema çalışmalarının özelliğini bir bakışta ortaya koymaktadır. "El Cid"in arapları, "Alexander the Great-Büyük İskender'in makedonyalıları, "55 Days in Peking - Pekinde 55 Gün"ün çinlileri, "The Fall of the Roman Empire Roma İmparatorluğunun Çöküşü" nün Vizigotları, "Dr. Jivago"nun beyaz ve kızıl rusları... ispanyol ordusunun figüranlık alanındaki çalışmalarından sadece birkaçıdır..

İŞ ADAMLARI DA ÖNCELİKLE İŞ BANKASINI TERCİH EDİYOR...

Kuruluşundan kısa bir zaman sonra modern bir kredi müessesesi haline gelen Türkiye İş Bankasının, çeşitli sahalardaki iş sahiplerine verdiği milyarlarla ifade edilen kredilerin yekûnu büyük bir hızla gelişmektedir. İŞ Bankası, iş adamlarının dış piyasalarla olan münasebetleri mevzuunda da faydalı bir rol oynamış, ithalât ve ihracat muamelelerine geniş çapta tavassutta bulunmuş, belli başlı dünya bankalarıyla sıkı bir işbirliği kurmuştur. Ayrıca bütün bankacılık hizmetlerinin ifasında personelin gösterdiği güler yüz, iş terbiyesi, muamelelerde sağlanan sürat, emniyet ve kolaylık, iş adamlarının öncelikle İş Bankasını tercih etmelerinin başlıca sebeplerindendir.

Tasarruf sahipleri için
MÜHİM NOT

25 Mart tarihinde yapılacak olan 7 Milyon liralık çekiliş için sene sonuna kadar İŞ Bankasına yatırmış olduğunuz tasarruflarınızı muhafaza etmelisiniz. Yeni Yılın

12 Milyon

tutarındaki ikramiyelerinden faydalanmak için de biriktireceğiniz paraları İŞ BANKASINDA toplamanızı tavsiye ederiz.

TÜRKİYE BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

VB